

KASTE -ohjelma

3.1.3 Tuetaan lasten ja nuorten kehitystä ja parannetaan palveluja

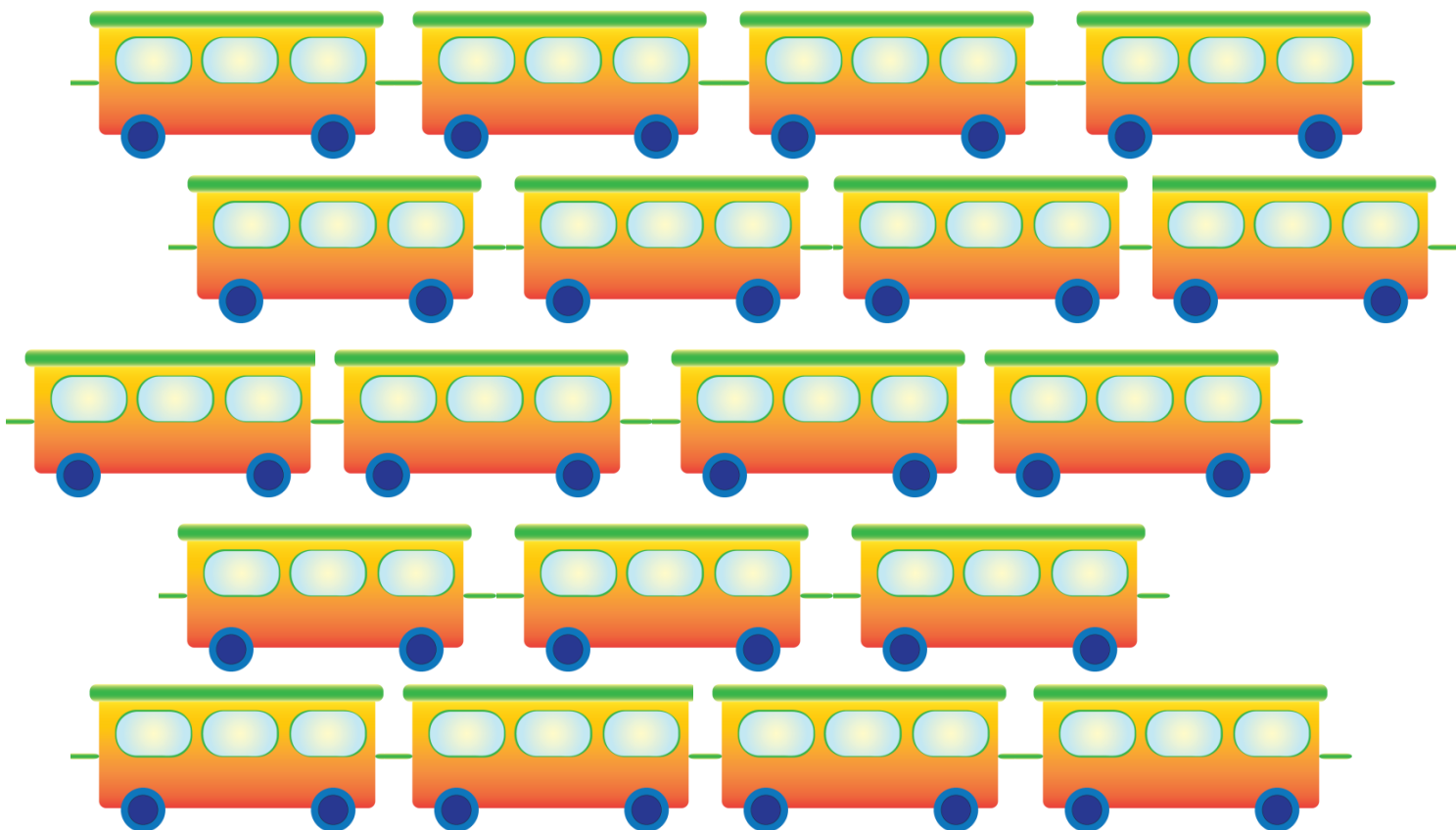
TUKEVA 3 – juurruttamishanke 1.10.2012 – 31.10.2013

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin
tukeminen Pohjois-Suomessa

TUKEVASTI RAITEILLA

Oulun seudun kuntien osahanke

Loppuraportti

Hankkeen nimi:

TUKEVA 3 -juurruttamishanke (Hyvinvointia lapsille, nuorille ja lapsiperheille)

Toteuttavat yksiköt:

Oulun seudun kunnat, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun maakunta -kuntayhtymä 31.12.2012 asti), Oulunkaaren kuntayhtymä sekä Lapin alueella Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Lapin toimintayksikkö.

Hankkeen hallinnointi- ja koordinoituvastuu, Oulun kaupunki sivistys- ja kulttuuripalvelut

Hanketyyppi:

3.1.3 Tuetaan lasten ja nuorten kehitystä ja parannetaan palveluja

Strateginen päämäärä/Kaste -ohjelma:

1) Kuntalaisten osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee, 2) hyvinvointi ja terveys lisääntyvät, hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja 3) palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat, alueelliset erot vähentyvät.

Vastuulliset johtajat:

Hallinnoija Oulun kaupunki (koordinaatio ja Oulun seudun kuntien osahanke) / sivistys- ja kulttuurijohtaja Mika Penttilä, Kainuun osahanke / kehittämisjohtaja Marita Pikkarainen, Oulunkaaren osahanke / kuntayhtymän johtaja Leena Pimper-Koivisto, Lapin osahanke / kehitysjohtaja Kaisa Kostamo-Pääkkö.

Osatoteuttajat ja yhteistyökumppanit:

Oulun seudun kunnat (7 kuntaa). Oulun seudulta kehittämistyö poikkihallinnollista; sivistys-, nuoriso-, kulttuuri- ja sosiaali- ja terveystoimi. THL, Innokylä, Oulun seudulla lasten ja nuorten palveluja tuottavat järjestöt, Oulun yliopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (POSKE) ja Oulun yliopistollinen sairaala (OYS) ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri (PPSHP). Kainuun kuntien sivistystoimet (8 kuntaa), Kainuun kuntien nuorisotoimet, järjestöt, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä muut yhteistyökumppanit, Oulunkaaren kunnat (4 kuntaa), Lapin kunnat (mukana 14 kuntaa), Lapin yliopisto ja Rovaniemen sekä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulut ja muut yhteistyökumppanit.

Hankehenkilöstö:

TUKEVA koordinaatio / projektijohtajana erityisasiantuntija Kaisu Haapala 1.10.2012–30.9.2013 ja hyvinvointipäällikkö Arto Willman 1.10.2013–31.10.2013, Oulun seudun kuntien osahanke / projektipäällikkö Leena Hassi, Kainuun osahanke / projektipäällikkö Aikku Eskelinen ja projektisihteeri Anna-Mari Karjalainen, Oulunkaaren osahanke / projektipäällikkö Anne Leppälä-Hast, Lapin osahanke / projektipäällikkö Marja-Sisko Tallavaara, TUKEVA koordinaatio / projektisihteeri Liisa Saksio.

Hankekuvaus:

Hyvinvointia lapsille, nuorille ja lapsiperheille (TUKEVA 3) -juurruttamishanke on yhtenäinen pohjoissuomalainen lasten, nuorten, ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen hankekokoisuus, jossa juurrutetaan TUKEVA 1:n ja 2:n aikana kehitettyjä ja niistä valittuja toimintamalleja osahankealueilla. Mahdollisuuksien mukaan toimintamalleja juurrutetaan myös yli osahankerajojen kunnissa / kuntayhtymissä tehtävien päätösten mukaisesti. Toisena tavoitteena on kuvata osahankealueilla kehitetyt ja juurruttamisvaiheessa olevat toimintamallit yhteiselle Innokylän alustalle. TUKEVA 2:n aikana REA-työkalua (nyk. kehittämisympäristö) pilotoitiin yhteistyössä Innokylän asiantuntijoiden kanssa.

Juuruttamishankkeen aikana Innokylän kehittämissympäristöä hyödynnetään osahankealueiden hyvien käytäntöjen toimintamallien kuvaamisvälineenä. Tarkoitus on siten edistää mallien levittämistä myös valtakunnalliseen käyttöön.

Toteutusaika: 1.10.2012 - 31.10.2013

Hankkeen www-sivut: www.ouka.fi/seutu/tukeva

TUKEVA 3 OTTila sivusto (extranet): <https://ottila2g.ouka.fi/Tukeva>

Lisätietoja osahankkeista ja toimenpidekokonaisuuksista:

TUKEVA 3 koordinaatio

Kaisu Haapala, projektijohtaja ajalla 1.10.2012–30.9.2013 ja

Arto Willman, projektijohtaja ajalla 1.10.–31.10.2013

kaisu.haapala@ouka.fi ja arto.willman@ouka.fi

TUKEVA 3 Oulun seudun kuntien osahanke

Leena Hassi, projektipäällikkö TUKEVA Oulun seudun osahanke

leena.hassi@ouka.fi

TUKEVA 3 Kainuun osahanke

Aikku Eskelinen, projektipäällikkö TUKEVA Kainuun osahanke

aikku.eskelinen@kainuu.fi

TUKEVA 3 Oulunkaaren osahanke

Anne Leppälä-Hast, projektipäällikkö, TUKEVA Oulunkaaren osahanke

anne.leppala-hast@oulunkaari.com

TUKEVA 3 Lapin osahanke

Marja-Sisko Tallavaara, projektipäällikkö, TUKEVA Lapin osahanke

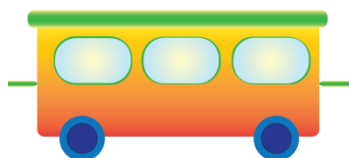
marja-sisko.tallavaara@poskelappi.fi

TIIVISTELMÄ TOIMENPIDEKOKONAISUUKSIEN TULOKSISTA

Toimenpidetkokonaisuus:	Toteuttava osahanke	Tila
Kehitettyjen ja valikoitujen toimintamallien juurruttaminen ja levittäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluissa pysyväksi toiminnaksi osahankealueilla	Oulun seudun kunnat	valmis
<p>TULOKSET OULUN SEUDUN KUNNISSA: Laajan ikäkausittaisen terveystarkastuksen toimintamalli sekä kerätyn tiedon raportointi ja hyödyntäminen eri päätöksenteon tasoilla: Kuntakerroksen yhteydessä selvitettiin kaikista neuvoloista neuvolan laajojen terveystarkastusten toteutuminen. Terveystarkastuksen toimintamalli on juurtunut kuntien käytäntöön ja tarkastuksiin suunnitellut tiedonkeruu- ja tiedonsiirtolomakkeet ovat käytössä. Yhteistyö neuvola- ja varhaiskasvatustoimijoiden välillä on lisääntynyt. Hyvinvointitiedon raportoinnin ja hyödyntämisen prosessia on kehitetty yhteistyössä sähköisen hyvinvointikertomustyön kanssa.</p> <p>Kuntakohtaisen lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön linkittäminen seudulliseen ohjelmaan: Kuntien LNPO-työ on edennyt jokaisen kunnan omassa tahdissa. Kempeleen ohjelma on valmis, muissa kunnissa tavoitteena saada ohjelmat valmiiksi vuoden 2013 aikana. Vuoden 2011 taloustiedot kerättiin, raportoitin ja edelleen kehitettiin kuntatalouden seurantamallia, vuoden 2012 tietojen osalta tiedonkeruu on kesken. Oulun seudun kuntien alueella tehdyt kaksi lasten ja nuorten hyvinvointitutkimusta on jatkoanalysoitu Posken toimesta.</p> <p>JOHTOPÄÄTÖKSET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toimintamallin juurruttaminen ja käyttöönotto edellyttävät suunnitelmallista perehdytystä, riittävän henkilöstöresursoinnin toteuttamista, menetelmäkoulutusta sekä lähiesimiesten ja johdon tukea. Juurtumista tukee rinnalla kulkija, vastuutyöntekijä, joka tarvittaessa vierhoitaa ja jalkautuu työntekijän rinnalle opastamaan uuden mallin mukaista tekemistä. Olennaisessa roolissa on riittävä ja systemaattinen tiedottaminen. Käytäntöjen yhtenäistäminen luo pohjan luotettavan hyvinvointitiedon saamiselle. - Hyvinvointitiedon tuotannossa koettiin haasteelliseksi tietojärjestelmien taipumattomuus. Tietojärjestelmät eivät tuota vielä riittävän selkeästi analysoitavaa tietoa kehittämisen ja suunnittelun pohjaksi. Lisäksi toimijoilta puuttuvat rakenteet käsitellä ja analysoida raportoitua tietoa. - Kunnissa toisensa "löytäneet" sosiaali- ja terveystoimi sekä sivistys- ja kulttuuritoimi alkoivat puhua yhteistä lapsista ja lapsiperheistä, mikä loi pohjaa lapsi- ja nuorisopoliittikan käynnistymiselle. Yhteinen "kohdejoukko:" lapset, nuoret ja lapsiperheet, haastoi eri tahojen toimijoita yhteiseen tekemiseen. 		
Juurutettavien toimintamallien kuvaaminen Innokylän kehittämissympäristöön (REA-työkalu) valtakunnallisesti hyödynnettävässä muodossa	Oulun seudun kunnat	valmis
<p>Tavoitteena oli kuvata osahankealueilla kehitetyt ja juurruttamisvaiheessa olevat toimintamallit yhteiseen Innokylän kehittämissympäristöön (http://www.innokyla.fi). Oulun seudun osahankkeessa on kuvattu, Innokylän sekä Verstas- että Toimintamalli -osioihin, Laajan ikäkausittaisen terveystarkastuksen toimintamalli sekä kerätyn tiedon raportointi ja hyödyntäminen eri päätöksenteon tasoilla. Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön prosessi kuvataan jatkossa.</p>		
Kehitystyön jatkumo valtakunnalliselle lapsiperheiden palvelujen kehittämistyölle siirryttäessä uudelle Kaste ohjelma-kaudelle	Koordinaatio ja kaikki osahankkeet	valmis
<p>Pohjois-Suomen alueella on työstetty uusi Lasten Kaste-hankesuunnitelma Kaste-hankehakuun 30.9.2013 hyödyntäen myös TUKEVA 1 ja 2 -hankkeiden kehittämistyössä havaittuja lisäkehittämistarpeita. Valtakunnallisella tasolla tapahtuva yhteistyö STM:n, THL:n ja muiden Lasten Kaste -hankkeiden kanssa on osaltaan edesauttanut siirtymistä uuden Kaste-ohjelman mukaisen kehittämistyön suunnitteluun.</p>		

LOPPURAPORTIN SISÄLLYS

1. TUKEVASTI KASTEESSA.....	6
2. TUKEVA 3 -JUURUTTAMISHANKKEEN TAVOITTEET JA TAVOITEKOHTAISET TOIMENPIDE-KOKONAISUUDET	6
3. TOIMINTA JA TULOKSET OULUN SEUDUN KUNTIEN OSAHANKKEESSA 1.10.2012 – 31.10.2013	7
3.1. OULUN SEUDUN KUNTIEN OSAHANKKEEN ORGANISOITUMINEN	7
3.2. LAAJAN IKÄKAUSITTAISEN TERVEYSTARKASTUKSEN TOIMINTAMALLI SEKÄ KERÄTYN TIEDON RAPORTOINTI JA HYÖDYNTÄMINEN ERI PÄÄTÖKSENTEON TASOILLA	8
3.2.1. Kuntakierrokset	9
3.2.2. Työpajat	11
3.2.3. Tiedottaminen ja koulutus.....	12
3.2.4. Muu toiminta	13
3.2.5. Arviointi	13
3.2.6. Johtopäätökset	13
3.3. KUNTAKOHTAISEN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMATYÖN LINKITTÄMINEN SEUDULLISEEN OHJELMAAN ..	14
3.3.1. Ohjelmatyön koordinaatio.....	15
3.3.2. Kuntatalouden seurantamallin kehittäminen	15
3.3.3. Osallisuusteema.....	16
3.3.4. Kuntien LNPO.....	17
3.3.5. Arviointi	18
3.3.6. Oulun seudun lasten ja nuorten hyvinvointitutkimus	19
3.3.7. Johtopäätökset	20
4. JUURUTETTAVIEN TOIMINTAMALLIEN KUVAAMINEN INNOKYLÄN KEHITTÄMISYMPÄRISTÖÖN (REACTYÖKALU) VALTAKUNNALLISESTI HYÖDYNNETTÄVÄSSÄ MUODOSSA.....	20
5. KEHITYSTYÖN JATKUMO VALTAKUNNALLISELLE LAPSIPERHEIDEN PALVELUJEN KEHITTÄMISTYÖLLE SIIRRYTTÄESSÄ UUELLE KASTE OHJELMAKAUDELLE	21
6. YHTEINEN KOORDINAATIO.....	22
7. ARVIOINTI.....	22
LIITE 1: SELVITYS HENKILÖSTÖN JA ASIANTUNTIJAPALVELUJEN KÄYTÖSTÄ	24
LIITE 2: KOULUTUKSET.....	25
LIITE 3: TIEDOTTAMINEN JA RAPORTOINTI.....	27
LIITE 4: KUSTANNUSTEN SEURANTA.....	29
LIITE 5: TUKEVA 3 ARVIOINTIRAPORTTI (ERILLINEN LIITE)	

1. TUKEVASTI KASTEESSE

Kaste-ohjelma on sosiaali- ja terveysministeriön pääohjelma. Sen avulla johdetaan ja uudistetaan suomalaista sosiaali- ja terveyspolitiikkaa.

Kaste-ohjelmassa määritellään

- sosiaali- ja terveystieteelliset tavoitteet
- kehittämisen ja valvonnan painopisteet ja niiden toteuttamista tukevat uudistus- ja lainsäädäntöhankkeet, ohjeet ja suositukset.

Kaste-ohjelman kolme päätavoitetta ovat:

- 1) osallisuuden lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen,
- 2) hyvinvoinnin edistäminen ja terveyserojen kaventuminen
- 3) palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden parantaminen.

Kaste-ohjelma määrittelee sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet lähivuosille sekä ne keskeisimmät toimenpiteet, joilla ne voidaan saavuttaa. Ohjelma antaa sekä kokonaiskuvan ohjelmakaudella kuntiin suuntautuvasta ohjauksesta että nostaa esiin ohjelman kannalta tärkeimmät toimenpiteet (www.stm.fi).

TUKEVA -hanke (1-3) on toteuttanut Pohjois-Suomessa Kaste-ohjelmaa vuosina 2008–2013 tukemalla lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Hankekokonaisuus on käsittänyt neljä osahanketta: Lapin, Kainuun, Oulunkaaren ja Oulun seudun kuntien osahankkeet. TUKEVA 3 – hankkeen yhteinen loppuraportti on luettavissa osoitteessa: www.ouka.fi/seutu. Tämä raportti kertoo juurruttamistyöstä kolmannen hankevaiheen aikana 1.10.2012 – 31.10.2013 Oulun seudun kuntien osahankkeessa.

2. TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpide-kokonaisuudet

1. Juurruttaa ja levittää osahankealueilla kehitettyjä valikoituja toimintamalleja lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluissa pysyväksi toiminnaksi:

- Laajan ikäkausittaisen terveystarkastuksen toimintamalli sekä kerätyn tiedon raportointi ja hyödyntäminen eri päätöksenteon tasoilla.
- Kuntakohtaisen lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön linkittäminen seudulliseen ohjelmaan.

2. Kuvata juurrutettavat toimintamallit Innokylän kehittämissympäristöön REA-työkalun avulla valtakunnallisesti hyödynnettävään muotoon.

INNO
KYLÄ

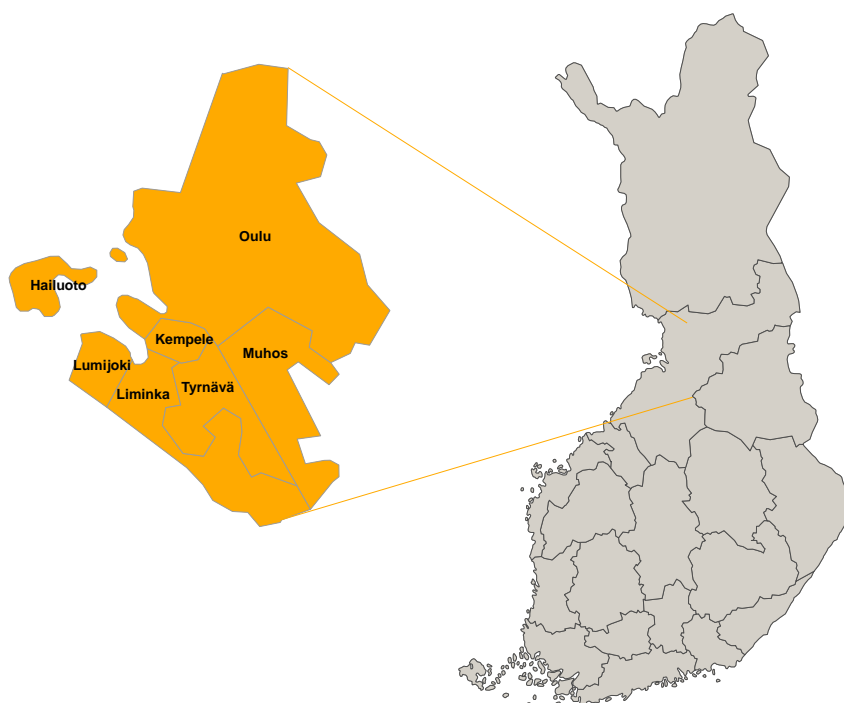
3. Osallistua luomaan jatkumoa valtakunnalliselle lapsiperheiden palvelujen kehittämistyölle siirryttäessä uudelle Kaste ohjelmakaudelle.

3. Toiminta ja tulokset Oulun seudun kuntien osahankkeessa 1.10.2012 – 31.10.2013

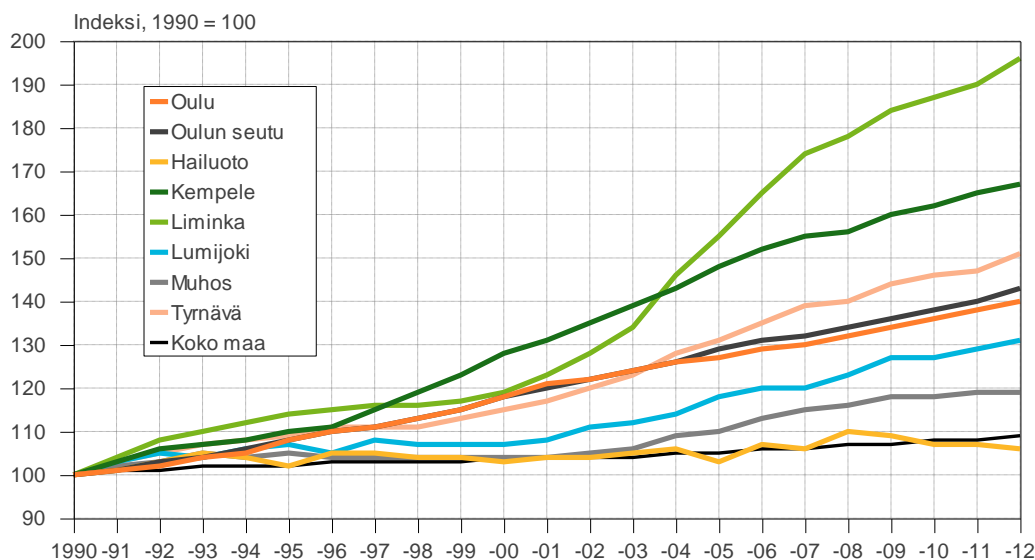
3.1. OULUN SEUDUN KUNTIEN OSAHANKKEEN ORGANISOITUMINEN

Oulun seudun kuntien osahankkeeseen kuuluivat Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu ja Tyrnävä. Haukiputaan, Kiimingin, Oulun, Oulunsalon ja Yli-lin kunnat sopivat 28.6.2010 kuntajaon muuttamisesta. Kyseiset kunnat lakkasivat 1.1.2013 alkaen itsenäisinä kuntina ja kunnat yhdistettiin perustamalla uusi kuntaorganisaatio (Oulu) (kuva 1.).

Kuva 1. Oulun seudun kunnat. Lähde: Tilastokeskus/Väestö, Seutunet

Osahankealueella on n. 210 000 asukasta vuonna 2012 ja väestöstä on viidennes lapsia. Oulun kaupunki on väestörakenteeltaan Euroopan nuorin kaupunki, alle 30-vuotiaita on 43 % väestöstä. Kaikki seudun kunnat ovat muuttovoittoisia. Kuvassa 2 on esitetty väestön kehitys vuosina 1990–2012. Limingassa väestömäärä on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana kaikkein eniten, Hailuodossa väestönkasvu on verrattavissa koko maan keskiarvoon.

Kuva 2. Väestömäärän kehitys Oulun seudun kunnissa vuosina 1990-2012.

Lähde: Tilastokeskus/Väestö, Seutunet. Vuoden 2013 aluerajat.

Oulun seudun kuntien osahankkeen ohjausryhmään kuului edustus jokaisesta seitsemästä seudun kunnasta sekä TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen, sosiaali- ja terveysministeriön Kaste-ohjelman ja hankevastuutoimijan edustus. Osahankekohtaiset ohjausryhmät toimivat itsenäisesti väliraportointiaikana seuraten ja ohjaten osahankkeiden tavoitteiden ja kustannusarvion toteutumista. Oulun seudun kuntien osahankkeen ohjausryhmän kokoonpanoa muutettiin juurruttamishankkeen alussa, hankkeen hallinnoijatahon muutoksesta ja uuden Oulun muodostumisesta johtuen. Ohjausryhmä kokoontui hankeaikana yhteensä kahdeksan kertaa, joista kolmessa kokouksessa keskityttiin hankkeen ohjauksellisiin teemoihin (hankkeen käynnistyminen, väli- ja loppuraportointi). Viidessä kokouksessa ohjausryhmä käsitteli uuteen Lasten Kaste -hankehakuun liittyviä asioita. Näissä kokouksissa kunnista oli laajempi edustus. Osahankkeen projektipäällikkönä toimi Leena Hassi.

Hailuoto: Aila Alasalmi / Pirjo Matila ja Minna Maikkola/ Petri Partanen

Kempele: Marja-Leena Meriläinen ja Eevamaarit Valkama

Liminka: Irma Toivanen ja Anne Peltokorpi

Lumijoki: Marja-Leena Lehtopuu ja Paula Oravainen

Muhos: Merja Honkanen ja Juha Piirala/ Juha Valta

Oulu: Arto Willman (puheenjohtaja) 1.-31.10.2013) ja Arto Lamberg

Arja Heikkinen ja Tuula Tähtinen (xx saakka)

Tyrnävä: Eliisa Tornberg ja Jouni Kurkela

Oulu koordinaatio: Eija Palsinajärvi-Äikäs

Kaste-ohjelmanpäällikkö: Margit Päätaalo/ Leena Meriläinen

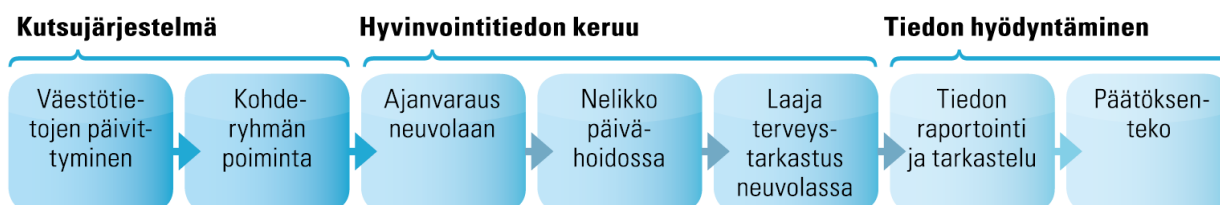
TUKEVA 3 -hanke: Kaisu Haapala (puheenjohtaja 1.10.2012-30.9.2013), Leena Hassi, Liisa Saksio (sihteeri) ja Asta Kaarniemi

3.2. LAAJAN IKÄKAUSITTAISEN TERVEYSTARKASTUKSEN TOIMINTAMALLI SEKÄ KERÄTYN TIEDON RAPORTOINTI JA HYÖDYNTÄMINEN ERI PÄÄTÖKSENTEON TASOILLA

TUKEVA 2:n aikana kehitettiin ja pilotoitiin toimintamalli, joka mahdollistaa laajoissa ikäkausittaisissa terveystarkastuksissa kerätyn lapsen ja perheen tilannetta sekä itse tarkastusprosessin toimintaa kuvaavan tiedon hyödyntämisen perustyössä ja päätöksenteossa (kuva 3). Juurruttamishankkeen aikana tämä pilotoitu malli oli tarkoitus leviättää ja juurruttaa pilotointiin osallistuneiden neuvoloiden ja kuntien ulkopuolelle sekä edistää mallin käyttöönottoa myös muissa neuvola-asetuksen mukaisissa laajoissa

ikäkausittaisissa terveystarkastuksissa. Toimintamallia pilotoitiin TUKEVA 2:ssa kolmessa kunnassa neljällä neuvola-alueella yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa 4-vuotiaiden lasten tarkastusten yhteydessä. Pilotoinnin piiriin kuului n. 900 lasta perheeseen. Toimintamalli on työstetty yhteistyössä kuntien työntekijöiden sekä Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa.

Lapsiperheen tukeminen hyvinvointitietoa hyödyntäen:

Kuva 3. Hyvinvointiarviointijärjestelmän toimintamallin prosessikuvaus.

Toimintamallin juurruttamisessa hyödynnettiin TUKEVA 2:n aikana kehitettyjä juurruttamisen toimintamalleja, käytänteitä ja työkaluja (hyvä käytäntö kouluttaja, kuntakierrokset, työpajat yms.).

3.2.1. Kuntakierrokset

Laajan 4-vuotisterveystarkastuksen toimintamallin käytännön juurruttamistyöstä vastasi terveydenhoitaja Terttu Harju ajalla 1.10.2012–15.2.2013. Ennen juurruttamisen aloittamista vastuusterveydenhoitaja tiedotti Oulun neuvoloiden ja varhaiskasvatuksen yhdyshenkilöitä sekä palvelualueiden esimiehiä juurruttamisprosessista. Lakeuden kuntien osalta tiedottaminen kohdistui kyseisten kuntien lapsiperhetoimijoiden vastuuhenkilöille, jotka tiedottivat prosessista ja kutsuivat neuvolan, varhaiskasvatuksen ja muiden lapsiperhetoimijoiden edustajat järjestettäviin tilaisuuksiin. Jokaiseen Lakeuden kuntaan (Hailuoto, Lumijoki, Kempele, Liminka, Muhos ja Tyrnävä) sekä Oulun neuvoloihin (12 neuvolaa) valittiin vastuuhenkilöt. Oulussa oli lisäksi varhaiskasvatuksen vastuuhenkilö.

Ensimmäinen kuntakierros toteutettiin 5.11.–14.12.2012 välisenä aikana yhteensä 18 neuvolaan. Kuntakierroksella Oulun seudun kuntien osahankkeen projektipäällikkö Leena Hassi kertoi ajankohtaisia kuulumisia TUKEVA 3 -juurruttamishankkeesta. Vastuusterveydenhoitaja Terttu Harju kertoi TUKEVA 2 -hankkeen aikana kehitetyn ja pilotoitun laajan ikäkausittaisen toimintamallin (kutsu, hyvinvointitiedon keruu, kirjaaminen, tilastointi) käytännöt. Yhtenä tärkeänä tavoitteena oli, että laajassa 4-vuotisterveystarkastuksessa käytettävät menetelmät ja materiaalit yhtenäistetään. Mahdollisuus toiseen kuntakierrokseen tarjottiin ajalle 4.-8.2.2013, jota käytti yksi Lakeuden kunta ja kaksi Oulun neuvolaa.

Osallistujia ensimmäiselle kuntakierrokselle oli 257 henkilöä, osallistujien ammattitausta on esitetty taulukossa 1. Lakeuden kunnissa neuvolalääkäreiden osallistumisaktiivisuus tilaisuuksiin oli korkeampi kuin Oulun neuvoloissa. Lisäksi muita lapsiperhetoimijoita osallistui vaihtelevasti.

Taulukko 1. Laajan 4v-terveystarkastustoimintamallin kuntakerrokselle osallistujat ammattiryhmittäin.

	terveydenhoitaja	lääkäri	pem/oh	suunterveydenh.	perhe-työnt.	perheterapeutti	psykologi	sosialityö	varhaiskasvatus	thopis keli-ja	yht
Oulu	82	18	6	1	9	2	3	2	3	19	201
Lakeus	18	9	5	3	9	-	1	2	9	-	56
yht.	100	27	11	4	18	2	4	4	12	19	257

Kuntakerroksilla kartoitettiin laajojen terveystarkastusten nykytilaa myös muiden VN 338/2011 asetuksen määrittelemien terveystarkastusten osalta. Kartoituksessa selvitettiin, millainen kutsujärjestelmä on käytössä, toteutuvatko laajat tarkastukset (4 kk, 18 kk, 4 v), minkälaisia lomakkeita/menetelmiä on käytössä, miten kerättyä hyvinvointitietoa raportoidaan sekä millaisia haasteita on noussut esille.

Tuloksia laajojen terveystarkastuksen toteutumisesta:
Kutsujärjestelmässä ei ollut systemaattisuutta ja käytännöt vaihtelivat eri kuntien ja neuvoloiden välillä. Kutsu 4-vuotisterveystarkastukseen tiedonkeruulomakkeineen lähetettiin vain kahdessa neuvolassa. Muiden osalta kutsu esitettiin ajanvarauksen yhteydessä tai edellisen neuvolakäynnin yhteydessä (4 kk:n ja 18 kk:n tarkastukset). Laajat tarkastukset toteutuivat vaihtelevasti joko yhteisvastaanottoina lääkäri-terveydenhoitajapari -mallin mukaisesti tai saattaen vaihdettava -periaatteella. Yhteensä 18 neuvolasta laajat tarkastukset toteutuivat 4 kk:n ikäisille 13 neuvolassa, 18 kk:n ikäisille 10 neuvolassa ja 4-vuotiaille 17 neuvolassa.
<i>Neljävuotias varhaiskasvatuksessa</i> -lomake oli otettu käyttöön syksyn 2012 aikana suurimmassa osassa kuntia ja niiden käyttö oli käynnistymässä. Tiedonkeruulomakkeista varhaiskasvatuksen osalta kahdessa kunnassa oli kuitenkin vielä paikallisesti laaditut omat lomakkeet käytössä. <i>Neljävuotias kotona-</i> ja <i>Lapsiperheen arjen voimavarat</i> -lomakkeet olivat käytössä kaikissa kunnissa. Kyseisten lomakkeiden välittämisessä vanhemmille oli erilaisia käytäntöjä; yhdessä kunnassa ne annettiin vanhemmille täytettäväksi varhaiskasvatuksesta, osassa neuvoloita lomakkeet postitettiin vanhemmille ajanvarauksen yhteydessä ja osassa vanhemmat täyttivät lomakkeet lapsen tarkastuksen aikana.
Lene -arvio (lapsen neurologinen arvio) oli käytössä kaikissa kunnissa. Kahdessa kunnassa se tehtiin varhaiskasvatuksen toimesta näön ja silmien tarkastusta lukuun ottamatta. Yhdessä kunnassa varhaiskasvatus toteutti Lene -arviosta motorisen osion. Laps -menetelmää (lapsen psykososiaalisen terveyden arviointi) käytettiin neljässä Lakeuden kunnassa ja kahdessa Oulun neuvolassa.

Kuntakerroksen aikana nousi esille myös toimintamallin juurtumisen haasteita:

- Kutsujärjestelmän puute (neuvolat, joissa kutsua ei lähetetä lapsen kotiin)
- Omahoitaja/omalääkäri -malli ei toteudu neuvolatoiminnan luonteen mukaisesti, jossa keskeisenä tekijänä on luottamuksellisen ja turvallisen asiakassuhteen syntyminen. Myös vanhemmat ovat tyytymättömiä toimintamalliin, jossa jokaisella eri neuvolakäynnillä kohdataan eri hoitaja ja lääkäri.

- 📌 Laps -menetelmän käyttöön kaivattiin lisäkoulutusta → järjestettiin 6.2.2013. Myös tarkastuksessa toteutettavista menetelmistä (mm. kuulon ja näön tutkiminen) toivottiin perehdytystä.
- 📌 Koteihin tarjottavan perhetyön mahdollisuutta kaivattiin enemmän.
- 📌 Yhdeksi merkittävimmäksi haasteeksi nousi yhdenmukainen tiedottaminen toimintamallista ja etenkin tilastoinnista. Vierihoidon toimintamallin käytöstä ja tilastoinnista koettiin tärkeäksi. Lisäksi todettiin, että selkeä ja systemaattinen tiedottamis-/perehdytysuunnitelma helpottaa toimintamallin juurtumista ja siten oman työn hallintaa.
- 📌 Neuvolahenkilöstö kaipasi myös säännöllistä raportointia omista asiakasmääristä. Lakeuden kuntien neuvoloissa asiakasmäärät olivat terveydenhoitajien tiedossa. Toimintayksikkötasolla raporteja ei tarkasteltu. Yleinen tiedottaminen kuntalaisille asetuksen mukaisista neuvolatarkastuksista koettiin tarpeelliseksi.

3.2.2. Työpajat

Toimintamallia juurruttaville kuntien työntekijöille ja esimiehille järjestettiin kolme työpajaa: 17.1., 23.5. ja 26.9.2013. Osallistujat olivat sekä neuvolan että varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja esimiehiä. Yhteensä työpajoissa oli 31+46+17 = 94 osallistujaa. Ensimmäisen ja toisen työpajan suunnitteluun ja toteutukseen osallistui hanketoimijoiden lisäksi kaksi varhaiskasvatuksen opiskelijaa tehden opintoihinsa liittyvää harjoittelua. Työpajat järjestettiin samanmuotoisina: aluksi teemakohtainen alustus, pienryhmätyöskentely ja lopuksi ryhmätöiden yhteenveto. Työpajan koonti lähetettiin pajaan osallistuneille jälkikäteen toimeenpantavaksi. Työpajojen yhteenveto on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Työpajojen yhteenveto.

Työpajojen teemat	Miten istutus on onnistunut? 17.1.2013	Joko juurtumista on näkyvässä? 23.5.2013	Sadonkorjuun aika 26.9.2013
Alustus	Kuntakierroksen kuulumisia: Terttu Harju ja Leena Hassi	Mitä perheistä kertova tieto meille kertoo? Matti Rimpelä ja Leena Hassi	THL tukemassa laajojen terveystarkastusten toteuttamista: Jarmo Salo ja Terttu Harju
Teemat/ryhmätyö	1) Yhteistyö 2) Toimintatapa ja menetelmät tutuiksi 3) Kirjaaminen ja tiedonkulku	1) Ovatko työkalut käytössä? 2) Mennäänkö käsi kädessä eteenpäin? 3) Miten perheet voivat, mitä perheistä kertovaa tietoa meillä on käytössä?	1) THL tukemassa laajojen terveystarkastusten toteuttamista 2) Miten toimintamalli on juurtunut kuntiin?
Osallistujat	31	46	17

Ensimmäisen työpajan teema olivat kuntakierroksella esille nousseet juurtumisen haasteet. Teemoja työstettiin pienryhmissä ja tuotoksena oli esille nousseisiin kehittämiskohteisiin tuotettuja toimenpide-ehdotuksia. Työpajassa kootut kehittämissuositukset lähetettiin pajan jälkeen osallistujille, joiden toivottiin hyödyntävän niitä oman toimintayksikkönsä työn kehittämisessä.

Toisen työpajan teemana oli hyvinvointitiedon raportointi ja hyödyntäminen. Dosentti Matti Rimpelä alusti teemaa esityksessä: *”Hyvinvointia rakennetaan lapsen ja nuoren kehitysyhteisöissä - ehdotuksia kuntakokeiluksi ja sen yhteiseksi tulkintakehyksiksi”*. Kunnista oli pyydetty ennen työpajaa toimittamaan neuvoloiden laajoista 4-vuotisterveystarkastuksista raportit ajalta 1.1.–30.4.2013 ajalta. Tiedot saatiin 5/7 kunnasta. Tarkastuksissa käyneistä lapsista ei saatu tarkkoja lukumääriä. Tarkastamatta jääneiden lasten lukumäärä tai tieto niiden perheiden tilanteesta, jäi myös saamatta. Tarkastuksissa oli käytössä kaikki sovitut mittarit: Laps (lapsen psykososiaalisen terveyden arviointi), pitpai (pituus ja paino), vanhempien Audit (päihteiden käyttö) ja voimavarakysely. Kuitenkaan mittaritietoa ei ollut raportoitu kaikissa neuvoloissa, eikä tällöin ollut tietoa lapsen ja perheen hyvinvoinnin tilasta. Lisäksi ilmeni, ettei raportoituja tuloksia ollut tulkittu oikein, esim. Laps-lomakkeen pisteiden virheellinen tulkinta.

Raporteista ilmeni, että käyntien sisältömerkintöjä ei tehty kaikissa neuvoloissa, vain käyntien määrät oli kirjattu. Syyksi kerrottiin mm. että käytössä olevassa tietojärjestelmässä ei ollut mahdollisuutta kirjaamiseen, työntekijät vaihtuvuus ja perehdyttämisen taso vaihteli. Muutamassa kunnassa ei ollut mahdollista jatko-ohjata lasta tai perhettä eteenpäin tiettyihin tukitoimiin, minkä vuoksi asiaa ei kirjattu vaikka tarvetta tuelle olisi ollut. Raporteista paljastui myös, että mittareita ei osattu lukea oikein ja kirjaimiskäytännöissä oli virheitä. Myöskään sovittua ohjeistusta ei noudatettu eikä kaikista sovitusta käytännöistä ollut tietoa. Kunnissa ei ollut käytäntönä tarkastella raporteja työntekijä- tai johtotasolla.

Kaikista edellä mainituista syistä johtuen saadut raportit olivat epätarkkoja, eikä niiden pohjalta voinut tehdä luotettavaa analyysiä lasten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta.

Kolmannessa työpajassa arvioitiin toimintamallin juurtumisen tilannetta. Jarmo Salo alusti aiheesta: *”THL tukemassa laajojen terveystarkastusten toteuttamista”*. Arvioinnissa hyödynnettiin osallistujille etukäteen lähetettyjä arviointikyselylomakkeita, joissa pyydettiin tietoja terveystarkastuksissa kerätyn tiedon raportoinnista ja hyödyntämisestä päätöksenteon eri tasoilla sekä kartoitettiin laajojen terveystarkastusten toteutumista. Työpajan pienryhmätyöskentelyssä syvennettiin vielä arviointia juurruttamishankkeen aikaisesta kehittämistyöstä.

Työpajatyöskentely koettiin tarpeelliseksi. Tapa selkeytti toimintamalleja ja tutustutti neuvolan ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä toistensa työhön. Lisäksi osallistujat vaihtoivat eri kuntien kokemuksia toimintamallin käytöstä. Työpajoihin kaivattiin päätöksentekijöitä paikalle.

3.2.3. Tiedottaminen ja koulutus

Toimintamallin käyttöönnotosta ja sisällöstä tiedotettiin joulukuusta 2012 tammihelmikuuhun 2013 järjestetyillä kuntakierroksella neuvoloiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Lisäksi osahankkeen projektipäällikkö ja vastuuterveystenhoitaja esittelivät useissa eri tapaamisissa toimintamallia eri näkökulmista ja prosessin eri vaiheita.

Oulun seudun kuntien neuvoloiden henkilöstölle järjestettiin Lapsen psykososiaalisen terveyden arviointi (Laps) -menetelmäkoulutus 6.2.2013 Oulussa. Kouluttajina toimivat lastenpsykiatrit Irmeli Hentto ja Anna-Maija Borg Tampereelta. Koulutukseen osallistui yhteensä 118 henkilöä ja se toteutettiin kahtena samansisältöisen puolen päivän pituisena tilaisuutena.

3.2.4. Muu toiminta

Kutsujärjestelmän kehittäminen paperisesta kutsusta sähköisiä palveluita hyödyntäväksi toiminnoksi oli vielä käynnissä hankkeen päättymisen aikaan. Vastuuterveydenhoitaja oli mukana työstämässä pilotoituja lomakkeita sekä kutsujärjestelmää sähköiseen muotoon. Sähköinen ajanvaraus neuvoloihin on käytössä Oulussa Omahoito-palvelun kautta. Vanhempien täytettäväksi tarkoitettuja lomakkeita (mm. Neljävuotias kotona) ei ollut vielä työstetty sähköiselle Omahoito-alustalle hankkeen aikana.. Lisäksi vastuuterveydenhoitaja oli mukana keväällä 2013 käynnistyneessä Oulun kaupungin neuvolan puhelinpalvelutoiminnan kehittämistyössä.

3.2.5. Arviointi

Toimintamallin juurtumisen tilannetta arvioitiin kuntakerroksilla (joulukuu 2012 - helmikuu 2013) tehdyllä kyselyllä. Arviointiin osallistui neuvoloiden ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja esimiehiä kaikista seudun kunnista. Kartoitus käsitti kaikki neuvolan laajat tarkastukset. Kyselyn tulokset koottiin ja pääkohtia on esitetty edellä kappaleessa 3.2.1.

Terveystarkastuksen toimintamallin juurtumista arvioitiin hankkeen järjestämissä kolmessa työpajassa. Osallistujat tuottivat pienryhmätyöskentelyssä arviointitietoa. Lisäksi viimeisessä työpajassa oli käytössä etukäteen lähetetyt arviointikyselyt.

Juurrutettava 4-vuotisterveystarkastuksen toimintamalli tuotti hyvinvointitietoa kuntien lapsiperheistä. TUKEVA 2 -hankkeessa pilotoidussa toimintamallissa mukana olleet kolme kuntaa (Kempele, Liminka ja Oulu) perustivat Hyvinvointiarviointi tiimin joka pohti mm. mitä laajoista tarkastuksista kerätyllä tiedolla tehdään ja miten niitä voidaan hyödyntää kunnan palvelujen kehittämisessä. Toimintamalliin liittyvien hyvinvointitietojen keräämiseen ja raportointiin liittyen tehtiin yhteistyötä Kaste-ohjelmaan kuuluvan Terveempi Pohjois-Suomi (TerPS) -hankkeen ja Oulun kaupungin eHyte-hankkeen kanssa, joissa kehitetään sähköistä hyvinvointikertomus - työkalua ja hyvinvointi - indikaattoreita.

Hyvinvointiarviointijärjestelmän toimintamallin kolmanteen prosessivaiheeseen (kuvasessa 1, raportointi ja tiedon hyödyntäminen) liittyen tuotettiin raportteja toukokuussa ja syyskuussa 2013. Toukokuussa 2013 terveystarkastuksissa käytössä oleviin mittareihin (pitpai, Laps, Audit, Voimavaramittari) pohjautuvia raportteja saatiin ja osittain analysoitiin viidessä kunnassa ja syyskuussa kolmessa kunnassa. Asiakaspalautetta ei kerätty.

Terveystarkastuksen toimintamalli juurtui osaksi kuntien toimintaa. Pääsääntöisesti työtä tehdään pilotoidun ja juurrutetun mallin mukaisesti ja hankkeessa kehitetyt tai käyttöönotetut tiedonkeruu- ja tiedonsiirtolomakkeet ovat käytössä.

3.2.6. Johtopäätökset

Laajan ikäkausittaisen terveystarkastuksen toimintamalli sekä kerätyn tiedon raportointi ja hyödyntäminen eri päätöksenteon tasoilla eteni vuoden juurruttamisvaiheen aikana kaikkiin neuvoloihin toimivaksi käytännöksi. Työntekijät niin varhaiskasvatuksen kuin neuvolankin puolella sitoutuivat tehtävään työhön. Juurtumista edesauttoi

juurruttamishankkeen tarjoama tuki vastuuterveystieteiden hoitajan työpanoksena. Vierihoidon toimintamallin käytöstä ja tilastoinnista koettiin tärkeäksi. Lisäksi selkeä ja systemaattinen tiedottamis-/perehdytysuunnitelma helpotti toimintamallin juurtumista ja siten oman työn hallintaa.

Kunnissa vallalla ollut kirjavakin käytäntö mm. tietojen kirjaamisessa muuttui yhtenäisemmäksi. Käytäntöjen yhtenäistäminen luo pohjan luotettavan hyvinvointitiedon saamiselle, sillä kunnissa on käytössä eri potilastietojärjestelmiä (Efficia, Mediatri). Juurruttamishankkeen aikana hyvinvointitiedon raportoinnissa pisimmälle seudun kunnista eteni Kempele. Muissa kunnissa ei pystytty eri syistä johtuen tuottamaan vielä riittävän tarkkaa raportoitua tietoa, jotta sitä olisi voitu käyttää hyvinvointitiedon analysoinnissa pohjana. Tietojärjestelmästä ei saatu tai siihen ei voinut kirjata tarvittavia tietoja. Myöskään raportointikäytänteistä ei oltu aina sovittu.

Tiedottamisen tärkeys nousi merkittäväksi asiaksi kun uutta toimintamallia saatetaan pysyvästi käytäntöön. Tiedottamista täytyy tehdä monikanavaisesti ja sen tulee olla säännöllistä ja toistuvaa. Asia ei juuru kertaopetuksella tai -tiedottamisella käytäntöön, vaan tarvitaan aktiivista ja päivitettyä asian kertausta. Annetut ohjeet tulee olla helposti saatavilla, ja niiden yhdenmukaista noudattamista tulee valvoa. Neuvolahenkilöstö kaipasi säännöllistä raportointia mm. omista asiakasmääristä. Yleinen tiedottaminen kuntalaisille asetuksen mukaisista neuvolatarkastuksista koettiin tarpeelliseksi.

3.3. KUNTAKOHTAISEN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMATYÖN LINKITTÄMINEN SEUDULLISEEN OHJELMAAN

TUKEVA 2:n aikana Oulun seudun osahankkeessa työstettiin seudullinen lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma vuoteen 2025. Ohjelmatyö jatkui seudun kunnissa kuntakohtaisten ohjelmien (LNPO) työstämisellä. Kaikki seudun kunnat tekivät vuonna 2012 päätöksen laatia kuntakohtainen LNPO. TUKEVA 3 Oulun seudun kuntien osahankkeen projektipäällikkö toimi kuntien tukena kuntakohtaisten ohjelmien linkittämisessä seudulliseen ohjelmaan ja tuki osaltaan ohjelmatyöhön kirjattujen kriittisten ohjelmien saattamista osaksi kuntien talous- ja toimintaprosesseja. Ohjelmatyötä tuettiin myös ulkopuolisella, dosentti Matti Rimpelän asiantuntijan työpanoksella. Ohjelmatyössä käytettyä asiantuntijan työpanosta rahoitettiin TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen, Oulun seudun ja Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen rahoituksilla.

Juuruttamisvaiheessa kehitettiin edelleen TUKEVA 2 -hankkeen aikaista, seudullisessa ohjelmatyössä kehitettyä mallia kuntakohtaisen toiminta- ja taloustiedon keräämiseksi osaksi kuntien talouden ja toiminnan seurantaa. Talousasiantuntijan työpanosta rahoitettiin aluksi Oulun seudun erillisellä määrärahalla ja myöhemmin Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskukselta saadulla hankerahoituksella. TUKEVA 2 -hankkeen aikana vanhempien, lasten ja nuorten osallisuus ei seudullisella tasolla toteutunut ohjelmatyöprosessissa vaan se jäi kuntatason toteutettavaksi. Osallisuus-osiossa tehty työ rahoitettiin erillisellä Oulun seudun ja Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskukselta saadulla hankerahoituksella.

TUKEVA 1 ja 2 -hankkeissa toteutetut Oulun seudun kuntien alueella tehdyt kaksi lasten ja nuorten hyvinvointitutkimusta jatkoanalysoitiin Pohjois-Suomen sosiaalialan

osaamiskeskuksen (Poske), Pohjois-Pohjanmaan yksikön toimesta. Raportti ilmestyi lokakuussa 2013.

3.3.1. Ohjelmatyön koordinaatio

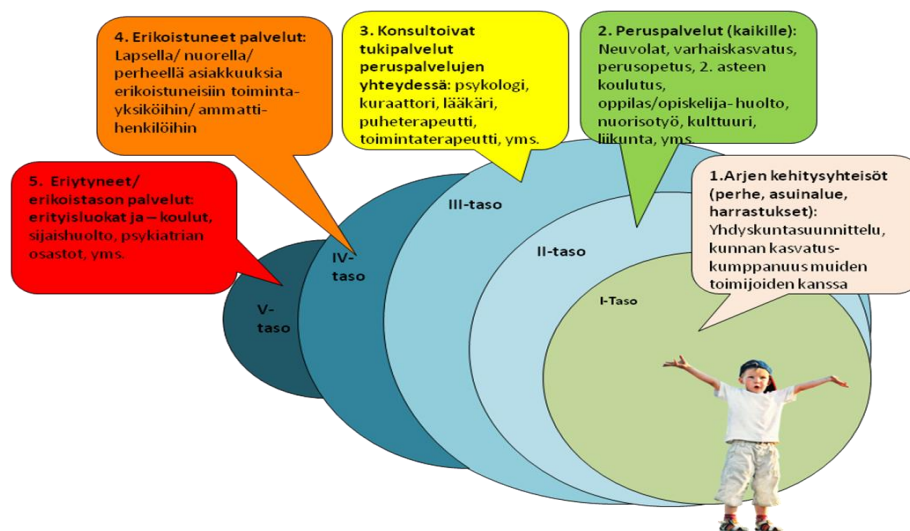
Projektipäällikkö Leena Hassi koordinoi kunnille suunnattua tukea ja toimi tiedottajana ohjelmatyöhön liittyvissä asioissa kuntiin. Ohjelmatyön sisällöllisenä asiantuntijana toimi dosentti Matti Rimpelä, jonka työpanosta käytettiin hankkeen aikana yhteensä 12 päivää. Rimpelä osallistui lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden asiantuntijoille ja kuntien yhdyshenkilöille järjestettyihin eri teemoja sisältäviin tilaisuuksiin. Tilaisuudet käsittelivät mm. kuntien taloustietojen keräämistä ja osallisuus-teemaa. Lisäksi Rimpelä toimi TUKEVA 3 Oulun seudun osahankehen henkilöstön sparraajana.

TUKEVA 3 Oulun seudun osahanke teki yhteistyötä ohjelmatyön osallisuus-teemassa LNPO-osallisuushankkeen (1.10.2012–30.4.2013) ja jatkona Tukea osallisuuteen -hankkeen (1.5.–31.10.2013) kanssa. Osallisuus-hankkeiden rahoitus tuli Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen kautta saadusta valtionavustuksesta hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoon. Hankkeen työntekijänä toimi KTM Asta Kaarniemi. Lisäksi osallisuus-hankkeissa toimi talousasiantuntijana Jouko Narkilahti keräten ja raportoiden vuosien 2011 ja 2012 kuntien taloustietoja. Vuoden 2012 taloustietojen päivittämiseen osallisuushanke osti työpanosta Oulun Konttorilta.

3.3.2. Kuntatalouden seurantamallin kehittäminen

Lapsi- ja nuorisopolitiittiseen ohjelmatyöhön liittyen kunnilta kerättiin toiminnasta ja taloudesta kertovaa tausta-aineistoa. Ensimmäinen tietojen keruu tehtiin TUKEVA 2-hankkeen aikana vuosilta 2005-2010. Vuoden 2011 tietoja kerättiin ja tarkasteltiin kuvassa 1 esitetyn viisitasomallin mukaisesti, kuitenkin vasta suuntaa antavasti hahmotamaan uutta näkökulmaa. Päivitetyt talousraportit toimitettiin kunnille marraskuussa 2012. Kesä-heinäkuussa 2013 kerättiin kunnista vuoden 2012 tietoja, jotka raportoitiin syksyllä 2013. Seudullinen talousraportti löytyy osoitteesta:

http://www.seutunappi.fi/lnpo/oulun_seudun_lapsi_ ja_nuorisopolitiikan_talous

Kuva 4. Kunnan lapsi- ja nuorisopolitiikassa tukea ja palveluja tarkastellaan viidellä tasolla (viisitasomalli)

Taloustietojen keräämisen rinnalla kehitettiin edelleen Lapsi- ja nuorisopolitiikan kuntatalouden seurantamallia. Talousselvityksen mukaan alle 18-vuotiaiden palvelujen kokonaiskustannukset Oulun seudun kunnissa vuonna 2011 olivat yhteensä noin 532 milj. €, mikä on n. 35 % Oulun seudun kuntien käyttömenoista. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion yhteenlaskettu osuus palvelukustannuksista oli 75 %, sosiaali- ja terveystalouden 19 % ja muiden palveluiden 6 %. Taloustietojen tarkastelu osoitti myös, että reaalipanostusta on tehty merkittävästi lapsi- ja nuorisopolitiikkaan (18 %) tarkastelujakson (v. 2005–2011) aikana, mutta se on kohdistunut lähinnä erikoistuneisiin palveluihin (kuvan 4 viisitasomallin tasot 4 ja 5) ja tiettyihin hallintokuntiin.

Seurantamallin kehittämällä havainnollistettiin, millä tavoin taloustietoja olisi tuotettava, jotta niitä voidaan seurata ja analysoida tarkoituksenmukaisemmin mm. kytkemällä tiedot vaikuttavuuden arviointiin. Näiden tietojen avulla lasten ja nuorten kunnallisia palveluja voidaan jatkossa kehittää paremmin hyvinvointia edistävään suuntaan. Tavoitteena on lisäksi laajentaa tarkastelua muihin ikäryhmiin sekä hyödyntää näin seurantamallia kunnan toiminnan ja talouden hallitsemiseksi. Osa seudun kunnista on käyttänyt taloustietoja sekä lapsi- ja nuorisopolitiittisen ohjelman laatimisessa, että sähköisessä hyvinvointikertomustyössä.

3.3.3. Osallisuusteema

Oulun seudun lapsi- ja nuorisopolitiittisen ohjelman valmistelussa osallisuus oli yksi keskeisistä näkökulmista. Kunnan kaikissa toiminnoissa tulisi mahdollistaa lasten, nuorten ja vanhempien osallistuminen palvelujen kehittämiseen, järjestämiseen ja arviointiin. Tavoitteena on, että jo lapsena opitaan osallistumisen vaatimia taitoja. Seudullisessa LNP-ohjelmassa näitä taitoja on kuvattu omien elinolojen arvioimisen sekä niihin vaikuttamisen taitoina. Osallisuus-teemassa on tehty tiivistä yhteistyötä edellä mainittujen Ely-rahoitteisten hankkeiden kanssa osallistamalla ohjausryhmätyöskentelyyn sekä erilaisten tilaisuuksien ja tapaamisten järjestämisessä. Lisäksi hankkeissa tehtiin yhteistyötä osallisuuden ”reseptikirjojen” tuottamisessa. Hyvät osallistamisen käytännöt koottiin TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen aikana kahdeksi reseptikirjaksi:

”Ripaus osallisuutta, hyppysellinen vaikuttamista. Osallisuuden reseptejä Oulun seudun kunnista” ja ”Roppakaupalla kuulumista. Osallisuuden reseptejä Oulun seudun kunnista ja järjestöistä 2 ”. Kirjat on julkaistu Seutunappi-fi -sivuilla:

http://www.seutunappi.fi/lnpo/lahteita_linkkeja_tutkimuksia/hyodyllisia_linkkeja

TUKEVA 3 -juurruttamishanke järjesti yhteistyössä Ely-rahoitteisten hankkeiden kanssa seuraavat tilaisuudet:

- **Kuuluuko ääni? Kuuntelen! -seminaari** 17.10.2012. Seminaarissa Oulun seudulla toimivat tahot esittivät eri osallisuuden tasoille asettuvia osallistavia toimintatapoja. Esitysten jälkeen keskusteltiin osallisuutta edistävästä asioista. Seminaariin osallistui 45 henkilöä.

- **LNPO-kuntatyöryhmien yhteinen työseminaari** 4.12.2012. Työseminaarin teemana oli osallisuus ja siihen osallistui 16 henkilöä.
- **Isien ja äitien äänellä -seminaari** 16.4.2013. Seminaari keskittyi vanhempien osallisuuteen ja se oli suunnattu Oulun seudun kuntien henkilöstölle ja muille toimijoille, jotka työskentelevät lasten, nuorten ja vanhempien asioiden parissa. Seminaarin järjestelyihin osallistui myös Vanhempien akatemia -hanke Nuorten Ystävät ry:stä. Seminaariin osallistui 80 henkilöä.
- **Isät äänessä -vanhempainilta** 16.4.2013. Vain isille suunnatussa vanhempainillassa puhuttiin mm. isän roolista lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämässä sekä siitä, miten isät kohdataan palveluissa. Tilaisuuden järjestelyihin osallistui myös Vanhempien akatemia -hanke Nuorten Ystävät ry:stä. Tilaisuuteen osallistui 26 henkilöä.

Vuonna 2012–2013 seudun kuntien osallisuus-teemaa kehittäneiden, Pohjois-Pohjanmaan Elyn rahoittamat LNPO-osallisuus- ja Tukea osallisuuteen -hankkeiden hankeraportit löytyvät osoitteesta: www.seutunappi.fi/lnpo.

3.3.4. Kuntien LNPO

Kuntien LNPO-työ eteni juurruttamishankkeen aikana jokaisen kunnan omassa tahdissa. Ohjelmatyön etenemisestä raportoitiin yhteisissä tapaamisissa kuntatoimijoiden kanssa 20.10.2012, 2.11.2012, 4.12.2012, 29.1.2013, 20.3.2013, 23.5.2013. Yhteisissä työseminaareissa ja kokouksissa käsiteltiin lisäksi taloustietojen toimintamallin kehittämistä ja osallisuusteemaa. Tapaamisissa oli mukana myös sähköisen hyvinvointikertomuksen asiantuntijat Matti Vähäkuopus/Oulu, Arja Rantapelkonen/Lakeus ja Katja Vähäkuopus/Lakeus.

Kuntiin tehtyjen kuntakierrosten aiheena oli kuulla ja ohjata tarkemmin ko. kunnan ohjelmatyön etenemistä. Lokakuussa 2012 TUKEVA 3 projektipäällikkö Leena Hassi ja LNPO-osallisuus -hankkeen osallisuusaktivaattori Asta Kaarniemi kiersivät Hailuodossa, Kempeleessä ja Lumijoella. Lisäksi he kertoivat LNPO:sta Tyrnävän kunnanvaltuustolle. Toinen kuntakierros (Hailuoto, Lumijoki, Tyrnävä ja Muhos) toteutettiin tammikuussa 2013 ja sille osallistuivat TUKEVA 3 -hankkeen projektipäällikkö Leena Hassi, dosentti Matti Rimpelä ja Tukea osallisuuteen -hankkeen projektityöntekijä Asta Kaarniemi. THL:n kehittämispäällikkö Arja Hastrup osallistui osaan kuntakierroksia. Toisen kuntakierroksen uutena aiheena oli myös Pohjois-Suomessa valmistelussa ollut, Kaste-ohjelmaan kuuluva, tuleva Lasten Kaste-hanke. Hassi ja Kaarniemi vierailivat Limingan uuden LNPO-työryhmän luona toukokuussa 2013. Syyskuussa 2013 projektipäällikkö Hassi, dosentti Rimpelä ja osallisuusaktivaattori Kaarniemi tekivät kolmannen kuntakierroksen seudun kaikkiin kuntiin. Kolmannella kuntakierroksella kuultiin kunkin kunnan ohjelmatyön prosessista ja missä vaiheessa kunnat olivat ohjelmatyössään.

LNPO:n yhtenä ohjelma-alueena on tiedonhallinnan kokonaisuus, joka koostuu toiminta- ja taloustiedon sekä hyvinvointitiedon tuotannosta. Tätä kokonaisuutta juurruttamishanke pyrki tukemaan tekemällä yhteistyötä sähköisen hyvinvointikertomuskehittämistyön kanssa. Lisäksi laajan 4-vuotisterveystarkastus -toimintamallin juurruttamiskierroksilla kerrottiin ko. toimintamallin ja LNPO:n yhteyksistä toisiinsa. Hyvinvointitiedon hyödyntämisen prosessia pohdittiin yhdessä Kempeleen, Limingan ja Oulun kesken. Nämä kunnat pilotoivat TUKEVA 2 -hankkeessa laajaa 4-terveystarkastusmallia.

Lapsi- ja nuorisopoliittisessa ohjelmatyössä kertyvä materiaali löytyy Seutunappi.fi – sivustolta: www.seutunappi.fi/lnpo

3.3.5. Arviointi

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön prosessia arvioitiin kuntien kanssa järjestetyissä yhteisissä tapaamisissa ja kuntakierroksilla. Lisäksi kunnilta kerättiin arviointitietoa kyselylomakkeella. Kuntakierrokset olivat yksi keskeinen juurruttamistyön toteuttamistapa. Jalkautumalla kuntien LNPO-työryhmien kanssa keskustelemaan saatiin tarkkaa tietoa ohjelmatyöprosessin etenemisestä ja mahdollisista ongelmista. Kunnat etenivät juurruttamishankkeen aikana kuntakohtaisten LNP-ohjelmien laatimisessa omien aikataulujen mukaisesti.

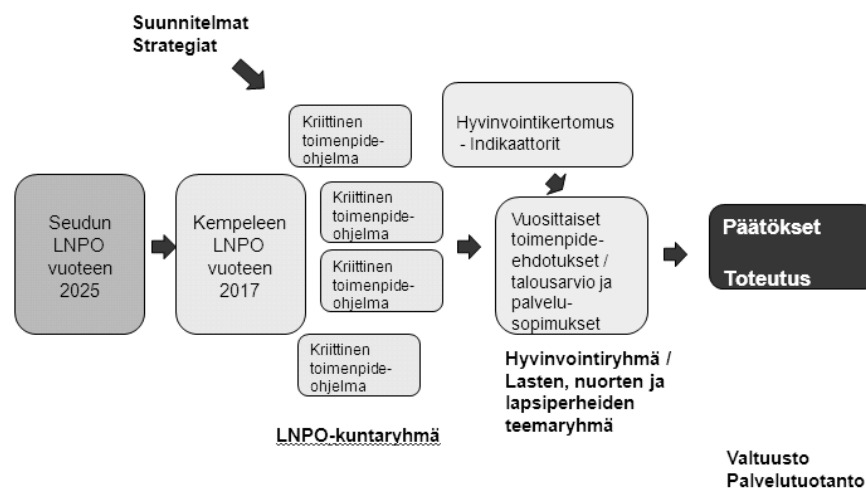
Hailuoto:

Kuntatyöryhmä kokoontui kuukausittain lokakuu 2012- tammikuu 2013 välisenä aikana. Työryhmä toteutti kuntalaisille kyselyn lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluista Hailuodossa. Kyselyn pohjalta mm. nousi tarve perhetyölle ja sen pohjalta tehtiin aloite kodinhoitajan/lapsiperhetyöntekijän toimen perustamisesta. Uuden kuntastrategian valmistelussa kunta yhdistää lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman ja lastensuojelun suunnitelmat siihen. Ohjelmatyön haasteeksi koettiin kunnan työryhmässä tapahtuneet henkilövaihdokset.

Kempele:

Ohjelmatyössä hyödynnettiin jo olemassa olevia tai käynnistyviä suunnitelmia ja rakenteita, kuten Hyvän kasvun strategia 2014, kunnan lastensuojelusuunnitelmaa ja hyvinvointikertomukseen liittyvää työskentelyä (Kuva 5.). Kunnan *Lapsi- ja nuorisopoliittinen toimenpideohjelma 2017* valmistui juurruttamishankkeen aikana ja se hyväksyttiin kunnanhallituksessa kesäkuussa 2013. Kempeleen kunnan lapsi- ja nuorisopoliittinen kuntakohtainen toimenpideohjelma on kytketty osaksi hyvinvointikertomuksen mukaista työskentelyä. Hyvinvointijohtamisen organisaatiomallissa lapsi- ja nuorisopoliittisen toimenpideohjelman täytäntöönpanosta vastaa kunnan Hyvinvointiryhmän alainen Lapset, nuoret ja lapsiperheet - teemaryhmä. Kempeleen kunnan ohjelma löytyy kunnan nettisivuilta:

<http://www.kempele.fi/media/files/docs/kempele-tiedottaa/saannot-ja-suunnitelmat/lapsi-ja-nuorisopoliittinen-ohjelma.pdf>.

Kuva 5. Kempeleen lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön kokonaisuus.

Liminka:

Kunta nimesi viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä koostuvan työryhmän huhtikuussa 2013. Työryhmä toimi aktiivisesti ja kokoontui yhdeksän kertaa touko-syyskuu 2013 välillä. Kunnassa toteutettiin laaja osallisuuskysely erikäisille kuntalaisille elokuussa 2013 ja järjestettiin yhteinen kokous nuorisovaltuuston ja LNPO-työryhmän kesken. Tavoitteena on, että Inpo käsitellään joulukuussa 2013 kunnanvaltuustossa.

Lumijoki:

Kunnan Inpo-työtä on koordinoitunut ja kirjoittamisesta on vastannut kolmen henkilön tiimi. Kunnan Inpo-työryhmä kokoontui juurruttamishankkeen tekemisen kuntakierrosten yhteydessä. Kunnassa tehtiin kysely lapsiperheille päiväkodin, neuvolan ja kirjaston kautta. Lisäksi lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja ja toimenpiteitä kartoitettiin eri toimialoilta. Kunnassa aloitti toimintansa lapsi- ja perheneuvosto, jonka toiminnaksi Inpo liitetään.

Muhos:

LNPO lähti viime vuoden puolella vauhdilla käyntiin, mutta TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen toisella puoliskolla valmisteluvauhti tasaantui. Samanaikaisesti kunnassa työstetään sähköistä hyvinvointikertomusta, joka verotti henkilötyövoimavaroja (samat vastuuhenkilöt molemmissa). Juurruttamishankkeen päättymisen aikoihin kunnan ohjelma-alueet oli vastuutettu eri toimijoille ja toimenpiteitä koostettiin.

Oulu:

Oulun kaupunki ei laatinut erillistä ohjelma-asiakirjaa, vaan LNPO:n toimintapoliittinen linjaus ja merkitys on sisällytetty eri toimijoiden toimintasuunnitelmiin ja kaupungin strategiaan. Ohjelmatyölle valittiin valmisteluryhmä hyvinvointipalveluista (hyve) ja sivistys- ja kulttuuripalveluista (siku). Työryhmä on koonnut eri toimijatahojen yhteistä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen karttaa. Kaupungin talousarviovalmistelua on tehty yhdistämällä hyven ja sikun tavoitteet toimenpidetekonaisuuksissa. Juurruttamishankkeen päättymisen aikoihin taloustietojen keruu vuoden 2012 tiedoilla oli kesken ja kustannuslaskelmaa oli tehty yhteisen palvelukartan pohjalta.

Tyrnävä:

TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen aikana ohjelmatyötä vetivät työparina sivistysjohtaja ja sosiaali- ja terveysjohtaja. Muut kunnan toimialat vastuutettiin poikkihallinnollisesti ja vastuuhenkilöt kokoontuivat säännöllisesti. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytila oli kuvattu. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut on koottu luokitellen ne kolmeen ryhmään: 0-6 -vuotiaat, 7-15 -vuotiaat ja 16-29 -vuotiaat. LNPO linkitetään jatkossa sähköiseen hyvinvointikertomukseen. Talusselvitys on liitetty hyvinvointikertomukseen.

3.3.6. Oulun seudun lasten ja nuorten hyvinvointitutkimus

TUKEVA 1- ja 2 – hankkeissa tuotettiin kaksi laajaa lapsia ja nuoria koskevaa tutkimusaineistoa. Ensimmäinen oli 11-, 14- ja 17 – vuotiaita koskeva hyvinvointikysely vuonna 2010 ja toinen 18-29 –vuotiaita koskeva hyvinvointikysely vuonna 2011. Aineistot kerättiin Oulun seudulta ja niihin vastasi yli 1600 lasta, nuorta ja nuorta aikuista. Tutkimusaineistosta tehtiin jatkoanalysointia ja keskeiset analyysin tulokset on julkaistu lokakuussa 2013 julkaistussa tutkimusraportissa.

Kokonaisuutena alueen lapsilla, nuorilla ja nuorilla aikuisilla koetaan hyvinvoinnin olevan hyvä. Kuitenkin käänteisenä puolena on se, että hyvinvoinnin kuva jakautuu voimakkaasti kahtia ja esiin tulee erilaisia hyvinvoinnin toteutumattomuuksia ja lisääntyviä riskejä. Tutkimusten tulokset ovat selkeästi suuntaa antavia ja jatkossa tilisi kiinnittää huomio siihen miten tilanne muuttuu ja on muuttumassa (esim. kuntien yhdistymiset ja muuttuvat palvelurakenteet). *Oulun seudun lasten ja nuorten hyvinvointitutkimus* -raportti julkaistaan osoitteessa:

http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/main_page

3.3.7. Johtopäätökset

Ohjelmatyön prosessi eteni jokaisessa kunnassa kunnan omalla tahdilla. Kaikissa seudun kunnissa oli samanaikaisesti menossa hyvinvointikertomustyö, mikä osittain hidasti, mutta toisaalta myös tuki ohjelmatyön tekemistä. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden asioiden poikkitoiminnallinen pohtiminen toi sektorimalliseen toimintaan yhteisiä elementtejä. Eri toimijat ”löysivät” toisensa ja yhteistyö tiivistyi monella rintamalla. Kunnissa toisensa ”löytäneet” sosiaali- ja terveystoimi sekä sivistys- ja kulttuuritoimi alkoivat puhua yhteisistä lapsista ja lapsiperheistä, joka antoi pohjan lapsi- ja nuorisopolitiikan käynnistymiselle. Yhteinen ”kohdejoukko:” lapset, nuoret ja lapsiperheet, haastoi eri tahojen toimijoita yhteiseen tekemiseen.

Ohjelmatyössä painotettiin hankekauden aikana osallisuusteemaa ja hyvinvointi- ja taloustiedon tuotannon teemaa. Lasten ja nuorten palvelujen kustannus seuranta herätti kiinnostusta myös kansallisella tasolla. Ohjelmatyön asiantuntija ja projektipäällikkö esittelivät eri tahoille järjestetyissä tilaisuuksissa seudulla käynnistettyä lapsiperhepalveluiden kustannus seurannan käytäntöä ja tuloksia. Seurantamallin kehittämisellä havainnollistettiin, millä tavoin taloustietoja olisi tuotettava, jotta niitä voidaan seurata ja analysoida tarkoituksen mukaisesti mm. kytkemällä tiedot vaikuttavuuden arviointiin. Tietoisuus osallisuudesta levisi laajemmin kunnan eri toimijoille ja aktiivisuuden taso nousi.

Hyvinvointitiedon tuotannossa koettiin haasteelliseksi tietojärjestelmien taipumattomuus. Tietojärjestelmät eivät tuota vielä riittävän selkeästi analysoitavaa tietoa kehittämisen ja suunnittelun pohjaksi. Lisäksi toimijoilta puuttuu rakenteet käsitellä ja analysoida raportoitua tietoa. Tiedon hyödyntämisessä tulisi olla liikkeellä monella rintamalla samanaikaisesti. Ei riitä, että vain työntekijät kirjaavat asiakastapahtumat riittävän tarkasti. Kirjatut tiedot tulee myös analysoida ja esittää edelleen eteenpäin esim. päätöksenteon pohjaksi.

4. Juurrutettavien toimintamallien kuvaaminen Innokylän kehittämissympäristöön (REA-työkalu) valtakunnallisesti hyödynnettävässä muodossa

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena oli kuvata osahankealueilla kehitetyt ja TUKEVA 3 -juurruttamishankkeessa juurrutettavat toimintamallit yhteiselle Innokylän alustalle kehittämissympäristöä hyödyntäen edistämään toimintamallien valtakunnallista leviämistä. Kaste-hankkeille järjestettiin Innokylän uuden kehittämissympäristön koulutus 22.1.2013 Oulussa, johon myös TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen projektipäälliköt sekä Kainuun osahankkeen projektisihteerit osallistuivat. Koulutus sisälsi Innokylän innovaatiomallin, kehittämissympäris-

tön (käytäntöjen kehittämisen ja arvioinnin työkalun) ja Innopaja-toimintamallin esittelyä ja ohjeistusta.

Osahankkeissa kehitettyjä ja/tai juurrutettuja toimintamalleja kuvattiin Innokylän kehittämisympäristössä joko Versta- tai Toimintamalli- osioihin. Oulun seudun kuntien osahankkeesta kuvattiin *Laajan ikäkausittaisen terveystarkastuksen toimintamalli sekä kerätyn tiedon raportointi ja hyödyntäminen eri päätöksenteon tasoilla* – toimintamalli Verstaalle laajempaan sisältökokonaisuutena. Lisäksi siitä tehtiin kuvaus myös Toimintamalli-osioon. *Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelmatyön prosessi* kuvataan lokakuussa.

Toimintamallikuvauksista on hyötyä silloin, kun toimintamallia otetaan laajemmin käyttöön ja ne toimivat yleisesti esimerkkeinä muille. Kuitenkin TUKEVA 3 -juurruttamishankkeessa Innokylän toimintaa olisi voitu hyödyntää myös muulta kuin toimintamallien kuvaamisen osalta. Syinä tähän oli osaksi ohjelman käyttöön annetun perehdytyksen keveys ja ajankohta. Uusille alkaville hankkeille tai hankesuunnittelulle Innokylä voi toimia hyödyllisenä ympäristönä. Kattavasti kootut ja hyvin luokitellut toimintamallit antavat ideoita kehittämiseen ja verstaasta voi käyttää osallistavaan ideointiin ja suunnitteluun. TUKEVA 3 -juurruttamishankkeiden kuvatut toimintamallit löytyvät osoitteesta <http://www.innokyla.fi>

5. Kehitystyön jatkumo valtakunnalliselle lapsiperheiden palvelujen kehittämistyölle siirryttäessä uudelle Kaste ohjelmakaudelle

Ensimmäisen Kaste -ohjelman aikana (2008–2011) viisi alueellista Lasten Kaste -hankekokonaisuutta kulkivat aikataulullisesti kahdessa eri syklissä, joka toi käytännön haasteita valtakunnallisen yhteistyön toteuttamiselle tiiviisti hankekokonaisuuksien välillä. TUKEVA 3 -juurruttamishankkeessa (2012–2013) pyrittiin varmistamaan myös osaltaan tämän hyvin käynnistynyt valtakunnallinen yhteistyön jatkumo ensimmäisten Lasten Kaste -hankkeiden päättymisen jälkeen. Yhteistyön jatkuminen oli tärkeää myös suunniteltaessa yhteisiä uusia vaikuttavia valtakunnallisia kehittämiskokonaisuuksia uudelle ohjelmakaudelle. TUKEVA 3:n projektijohtaja osallistui muiden Lasten Kaste -projektijohtajien, THL:n ja STM:n yhteistyökokouksiin hankkeen aikana ja oli osaltaan edistämässä valtakunnallisten lapsiperheiden palveluiden kehittämistyötä.

Pohjois-Suomen alueella valmisteltiin uutta Lasten Kaste -hanketta syksyn 2013 hankehaakuun. Pohjois-Suomessa on tehty lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistyötä vuodesta 2008 alkaen STM:n Kaste-ohjelman rahoituksella TUKEVA (1-3) ja Lapsen hyvä arki (1-2)-hankkeissa. Lapsen hyvä arki -hanke oli osa laajempaa pohjoisen alueen Kaste-hankekokonaisuutta (PaKaste) ja sitä hallinnoi Kallion peruspalvelukuntayhtymä. Oulun seutuorganisaatio hallinnoi TUKEVA 1-2 kehittämisvaiheita ja Oulun kaupunki v. 2012–2013 TUKEVA 3 -juurruttamishanketta, jonka yhteydessä käynnistyi uusi Lasten Kaste hankevalmistelu Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueilla. Hankevalmistelua koordinoivat projektipäällikkö Leena Hassi ja projektijohtaja Kaisu Haapala Oulun kaupungin hankekoordinaattori Eija Palsinajärvi-Äikäksen tuella.

Uuden hankkeen tavoitteena on jatkaa Kaste-ohjelman mukaisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen kehittämistä asiakaslähtöisinä palvelukokonaisuuksina edellisellä ohjelmakaudella luotujen hyvien käytäntöjen pohjalta.

Alkukevään 2013 aikana Pohjois-Suomen alueella kartoitettiin kuntien / kuntayhtymien alustavia kehittämistarpeita uudelle hankevalmistelulle Lasten Kaste - ohjelman painopistealuei-

den mukaisesti: 1) perhekeskustoiminta 2) oppilas- ja opiskelijahuolto ja 3) lastensuojelu. Alueen toimijat ilmoittivat kiinnostuksensa yhteistyöhön hankevalmistelussa yhdessä sovitun aikataulun mukaisesti Kesän 2013 aikana hankevalmisteluun ilmoittautuneet toimijatahot kommentoivat hankesuunnitelmaa ja siten pääsivät vaikuttamaan suunnitelman sisältöihin alueensa kehittämistarpeiden ja kokemusten pohjalta. Ao. tahojen kuulemisessa hyödynnettiin myös sähköisiä palveluja ja videoyhteyksiä alueen laajuudesta johtuen. Pohjois-Suomen Kaste aluejohtoryhmä käsitteli hankeaihiota 19.2.2013 ja hyväksyi sen jatkovalmisteluun. Hankesuunnitelmaluonnos esiteltiin em. johtoryhmälle 11.6.2013 ja johtoryhmä antoi lausuntonsa hankesuunnitelmasta STM:lle 27.8.2013. Hankehakemus, jossa on mukana 50 kuntaa, jätettiin sosiaali- ja terveysministeriölle 30.9.2013. Oulun seudun kunnista uudessa hankkeessa ovat mukana Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu ja Tyrnävä. Tavoitteena on, että uusi Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hanke käynnistyy alkuvuodesta 2014.

6. Yhteinen koordinaatio

Yhteisen koordinaatio-osion keskeinen tarkoitus oli tukea osahankkeiden toimintaa ja huolehtia osahankealueiden välisen yhteistyön, yhteisen viestinnän, hankehallinnon ja talouden seurannan, raportoinnin ja arvioinnin tehtävistä. Koordinaatio budjetin kautta kustannettiin mm. yhteisen sähköisen työskentelyalustan käyttöoikeudet ja osahankkeiden kesken sovitut tilaisuudet ja arviointiin liittyvät kokonaisuudet. Hankkeen projektijohtajan 50 % -työpanos ajalta 1.11.2012–31.12.2012 ja 33,75 % -työpanos ajalta 1.1.2013–31.10.2013 katettiin koordinaatiobudjetista. Koordinaatio-osion toimenpidesisällöistä ja budjetin käytöstä sovittiin TUKEVA:n kehittämisryhmässä.

TUKEVA 3 kehittämisryhmä koostui osahankkeiden hallinnoijatahojen edustajista, projektipäälliköistä sekä koordinaation edustajista. Ryhmä kokoontui hankeaikana n. kahden kuukauden välein videoneuvotteluina. Kehittämisryhmän koollekutsujana toimi hankkeen projektijohtaja. Kehittämisryhmässä linjattiin hankkeen toimintasuunnitelmaa ja esitykset johtoryhmän käsittely varten sekä neuvoteltiin hankkeen yhteisistä muista käytännön asioista. Lisäksi osahankkeiden projektipäälliköt ja projektijohtaja kokoustivat useampia kertoja hankkeen aikana videoneuvotteluina.

7. Arviointi

TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen arviointi toteutettiin 23.9.2013 yhteistoiminnallisen ryhmämessun muodossa kokopäivätillaisuudessa. Tilaisuudessa kunkin osahankkeen edustajat muodostivat yhden arviointiryhmän. Arviointikohteina olivat TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen tavoitteiden ja Kaste-ohjelman päämäärien toteutuminen. Arvioinnin toteutuksesta vastasi Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelujen kehittämisyksikkö lautupäällikkö Päivi Mäen johdolla. Arviointiraportti TUKEVA 3- hankkeen loppuraportin liitteenä: www.ouka.fi/seutu/tukeva

Arviointialueet konkretisoitiin 4–8 laatuksymyksellä, joihin saatiin osahankeryhmissä jäsenten yksilöpohdinnan ja konsensuskeskustelun tuloksena yhteinen näkemys tavoitteiden toteutumisesta. Sekaryhmissä tapahtuneessa näyttelykävelyssä jaettiin osahankkeiden kesken hyvät käytänteet ja kehittämiskohteet. Arvioinnin lopuksi kerättiin koko hankkeen hyvät käytänteet ja kehittämiskohteet. Yhteistoiminnallinen ryhmämessu tarjosi hanke- ja perustyöntekijöille moniäänisen foorumin Tukeva 3 -juurruttamishankkeen arviointiin. Yhteistoiminnallisen käsittelyn kautta kaikkien osahankkeiden toimijat pääsivät jakamaan onnistumisia ja

haasteita kaikkien neljän osahankkeen toimijoiden kanssa. Seuraavat arviointitilaisuudesta tehdyt johtopäätökset voivat toimia evästyksenä uudelle Kaste-ohjelmakaudelle siirryttäessä.

Tukeva 3 -juurruttamishankkeessa on onnistuttu viemään valitut toimintamallit ruohonjuuritason työhön. On otettu käyttöön uusia työmenetelmiä ja -tapoja, luotu moniammatillisia ja monitoimijaisia julkisen puolen ja kolmannen sektorin yhteistyöverkostoja. Juurtuminen on perustunut työntekijöiden vahvaan sitoutumiseen. Juurtumista on vahvistanut osahankkeen tarjoama tuki. Monipuolinen, systemaattinen tiedottaminen on ollut tärkeää usean kunnan muodostamissa hankekokonaisuuksissa. Myös erilaiset perehdytys- ja tiedottamissuunnitelmat ovat helpottaneet toimintamallien juurtumista.

Johdon ja esimiesten sitoutuminen on ollut heikkoa. On tärkeää nimetä hankekunnista toiminnan alussa yhdyshenkilöt, jotka vievät tietoa kunnassa päätöksenteon tasolle ja asiakirjoihin ja huolehtivat, että kuntatoimijat pysyvät ajan tasalla. Johdon lisäksi on tärkeää perehdyttää toiminnan aluksi ne, joiden vastuulle toimintamallien juurtuminen jää hankkeen päätyttyä. Kuntatoimijoille tulee tarjota yhtäläinen mahdollisuus osallistua koulutuksiin, tapaamisiin ja perehdytyksiin. Resursoinnissa on hyvä kiinnittää huomiota tasapuolisuuteen.

Innokylää ja REA-kehittämissympäristöä olisi voitu hyödyntää tehokkaammin kehittämistyössä. Hanketyöntekijöillä on ollut mahdollisuus perehtyä Innokylään ja dokumentoida kehittämistyötä alustalle. Kunnan työntekijät olisivat tarvinneet koulutusta kehittämissympäristön käytöstä. Koska Innokylä-osaaminen on keskittynyt hanketyöntekijöille, kehittämissympäristön käytön jatkuvuutta ei voida taata hankkeen päätyttyä.

Hankeresurssi tulee aina olemaan riittämätön laajojen koulutusten järjestämiseen. On tärkeää, että hankesuunnitelmaan kirjataan myös koulutus- ja perehdyttämismenot ja koulutetaan kuntapuolelta avainhenkilöt, jotka vastaavat Innokylän tapaisten toimintojen jatkumisesta hankkeen päätyttyä.

Hyvä hankekoordinaatio on vienyt toimintoja suunnitelmallisesti eteenpäin. Uusia linjoja on etsitty jatkuvasti. Sekä hanketyöntekijöiden että kuntapuolen toimijoiden työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota. Yhteisillä tapaamisilla ja seminaaripäivillä on vahvistettu käsitystä yhteisestä kehittämissuunnasta.

TUKEVA 3 -juurruttamishankkeesta on kerätty monipuolisin arviointimenetelmin tietoa, joka luo pohjaa uudelle Kaste-ohjelmakaudelle. Arviointitieto on tärkeää kerätä Innokylän kehittämissympäristöön yhteiseksi hankemuistiksi, joka palvelee tulevaa kehittämistä myös kansallisella tasolla.

Kuva 6. Oulun seudun osahankkeen osallistajat yhteiseen arviointipäivään vas. takana Minna Kärkkäinen, (Liminka), Terttu Harju (Oulu), Leena Hassi (projektipäällikkö), Kaisu Haapala (Oulu/ projektijohtaja).

Liite 1: Selvitys henkilöstön ja asiantuntijapalvelujen käytöstä

Henkilöstökulut yhteensä:			
Oulun seudun kuntien osahanke	tehtävä	työpanos %	kustannukset ajalta
Oulun seudun kuntien osahanke yhteensä 72 636,41 eur			
Leena Hassi	projektipäällikkö	100	1.11.2012–31.10.2013
Terttu Harju	vastuuterveystenhoitaja	100	1.11.2012–15.2.2013
Asiantuntijapalkkioita hlöstökuluissa: 3 608,40 eur			
Yhteinen koordinaatio yhteensä 32 684,68 eur			
Kaisu Haapala	projektijohtaja	50	1.11.2012–31.12.2012
		33,75	1.1.2013–30.9.2013
Arto Willman	projektijohtaja	33,75	1.10.2013–31.10.2013
Asiantuntijapalkkioita hlöstökuluissa: 0 eur			

Liite 2: Koulutukset

Yhteinen Koordinaatio

Projektihenkilöstö osallistunut:

- Lasten Kaste -seminaari 12.–13.2.2013, Helsinki. TUKEVA 3 johtoryhmän puheenjohtajan osallistuminen paneelikeskusteluun ja puheenvuoro (LNPO/taloustiedot)
- Lasten Kaste- forum 26.4.2013, Oulu
- THL:n verkostokoulutus 3.9.2013, Helsinki
- TUKEVA 3 Oulun seudun osahankkeen loppuseminaari 11.9.2013, Oulu
- TUKEVA 3 -juurruttamishankkeen yhteinen arviointitilaisuus, 23.9.2013, Oulu

Oulun seudun kuntien osahanke

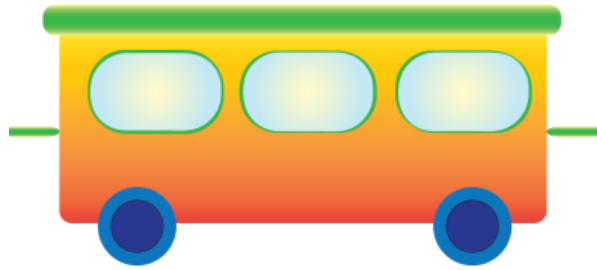
Projektihenkilöstö osallistunut:

- Hyte-päivät 4.-5.10.2012, Oulu
- THL:n Osallisuus -teemaverkoston työpaja 19.10.2012, Helsinki
- Johdon osallisuuskoulutus 21.11.2012, Oulu
- Seurantatiedosta vauhtia lasten ja nuorten ehkäisevien palvelujen kehittämiseksi 27.11.2012, Helsinki
- Innomarkkinat 28.11.2012, Espoo
- Mitä NYT? – seminaari nuorisotakuusta, 17.1.2013, Oulu
- Innokylän uudet työkalut 22.1.2013, Oulu
- Lasten Kaste -seminaari 12.–13.2.2013, Helsinki. Projektipäällikön puheenjohtajan puheenvuoro seminaarissa (LNPO/taloustiedot) ja vastuuterveystoimintamallin osallistuminen paneelikeskusteluun.
- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumi 10.4.2013, Oulu
- TERVE-SOS 2013 – koulutustapahtuma, Turku
- Lisää vaikuttavuutta nuorten palveluihin -yöpaja 13.6.2013, Eduskunta, Helsinki
- Pohjois-Suomen Kastepäivät 22.–23.8.2013, Kajaani
- Kouluterveyspäivät 18.9.2013, Espoo
- Äitiys- ja lastenneuvolan koulutuspäivät 2.10.2013, Oulu

Hankkeen järjestämä koulutus:

- Kuuluuko ääni, kuuntelen?! –seminaari 17.10.2012, 45 osallistujaa
- Työpaja laaja 4v-terveystarkastustoimintamallin juurruttaminen 17.1.2013, 31 osallistujaa
- Lapsen psykososiaalisen terveyden arviointimenetelmä (LAPS)- koulutus 6.2.2013, 118 osallistujaa, Oulu
- Isien ja äitien äänellä – seminaari 16.4.2013, 80 osallistujaa Oulu
- Isät äänessä – vanhempainilta isille 16.4.2013, Oulu, 26 osallistujaa
- Lasten Kaste – foorumi 26.4.2013, Oulu, 57 osallistujaa
- Työpaja laaja 4v-terveystarkastustoimintamallin juurruttaminen 23.5.2013, 46 osallistujaa
- LNPO –työseminaari 23.5.2013, Oulu, 11 osallistujaa

- Tukevasti raiteilla – seminaari, Oulun seudun osahankkeen loppuseminaari 11.9.2013, Oulu, 87 osallistujaa
- Työpaja laaja 4v-terveystarkastustoimintamallin juurruttaminen 26.9.2013, 17 osallistujaa

Liite 3: Tiedottaminen ja raportointi

Tiedottaminen osahankkeissa

Oulun seudun kuntien osahanke:

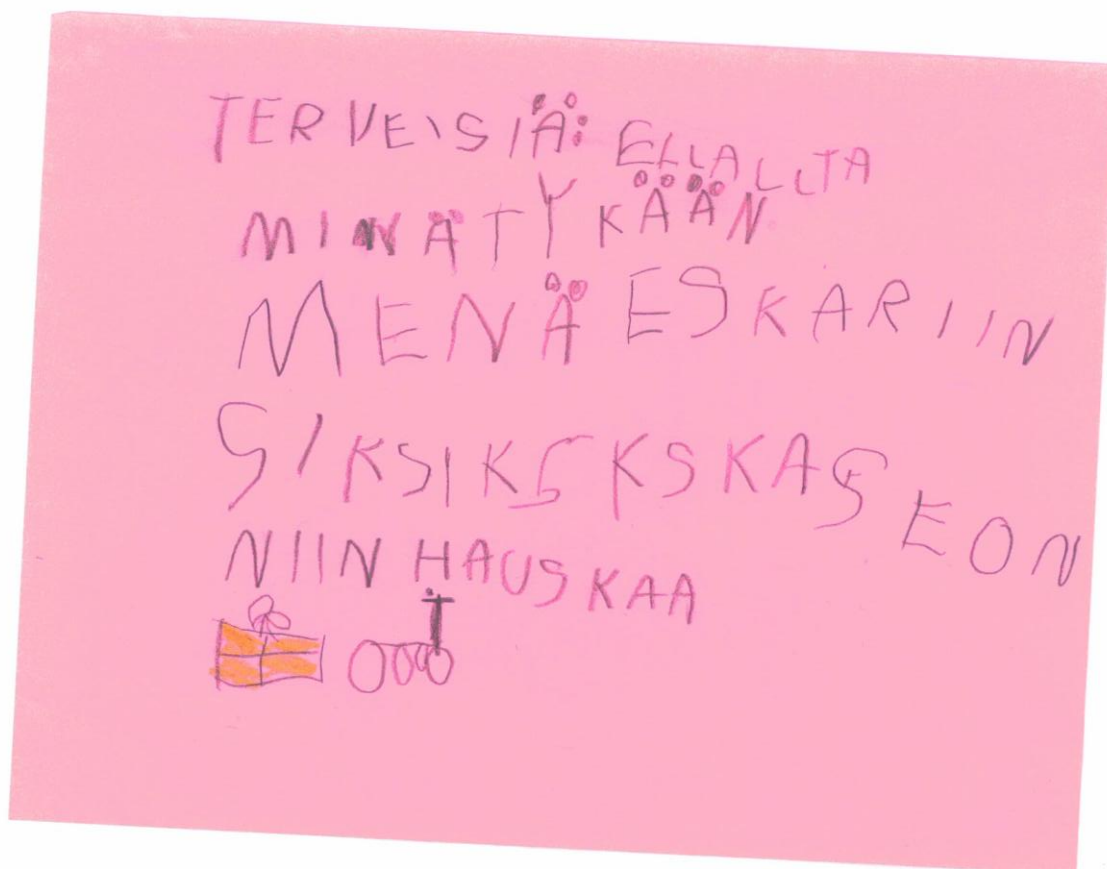
- LNPO-info, Tyrnävän kunnanvaltuusto, 17.10.2012
- LNPO -kuntakierrokset Lumijoki, Hailuoto, Kempele, Lnpo-kuntatyöryhmille, LNPO-osallisuushanke mukana 8.-13.11.2011
- THL:n Kasvun Kumppanit toimituskunnan vierailu, LNPO- esittely, Oulu, 16.11.2012
- Oulun seudun seutuvaltuusto, TUKEVA 2 -hankkeen esittely, 21.11.2012
- Oulun seudun kehittämistyöryhmä, osallisuushankkeen esittely, 28.11.2012
- Hyvinvointiarviointijärjestelmän kehittäminen; 4 v. toimintamallin koulutus kunnissa: 1. Kuntakierros: Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä, 5.11.–14.12.2012
- Varhaiskasvatusinfot, laajan 4 v. terveystarkastuksen toimintamalli, Oulun seudun kuntien päiväkotien henkilöstö 8.1. ja 11.2.2013
- Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelujen ja hyvinvointipalvelujen johtoryhmä, LNPO-esittely, 22.1.2013
- LNPO -kuntakierros Hailuoto Lnpo-kuntatyöryhmä, LNPO-osallisuushanke mukana 28.1.2012
- LNPO -kuntakierros Tyrnävä, Muhos, Lumijoki, Lnpo-kuntatyöryhmä, LNPO-osallisuushanke mukana 30.1.2013
- Oulun yliopistollinen sairaala, lastenpsykiatrian meeting, TUKEVA -hanke- ja laajan 4- terveystarkastusmallin esittely, 26.2.2013
- LNPO –info, Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden pohjoinen alueryhmä 24.4.2013
- LNPO – info, Limingan LNPO-työryhmä, 27.5.2013
- Oulun yliopistollinen sairaala, psykiatrian tulosalueen keskiviikkomeeting, pyydetty puheenvuoro: Varhainen tukeminen lapsuus- ja nuoruusiässä,
- LNPO – kuntakierrokset: Muhos, Oulu, Liminka ja Lumijoki 12.9.2013; Hailuoto 16.9.2013 ja Tyrnävä, Kempele 17.9.2013
- Kouluterveyspäivät 2013, Espoo, pyydetty luento: Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kustannusseuranta
- projektipäällikkö ja vastuuterveystarkastaja ovat tiedottaneet laajan 4v- terveystarkastuksen toimintamallin juurtumisesta kuntien eri yhteistyötoimijoille ja palvelualueille
- TUKEVA 3 projektipäällikkö ja LNPO-osallisuushankkeen osallisuusaktivaattori ovat tiedottaneet yhteistyössä ohjelmatyön etenemisestä alueellisen ja valtakunnallisen tason toimijoille
- TUKEVA 3 projektijohtaja ja projektipäällikkö ovat tiedottaneet TUKEVA 3 -juurruttamishankkeesta kuntien, alueen ja valtakunnan tason toimijoille

Osahankkeen ohjausryhmien kokoukset:

- Oulun seudun kuntien osahanke: 11.12.2012, 28.1.2013 (LK), 4.4.2013, 8.5.2013 (LK), 12.6.2013 (LK), 14.8.2013 (LK), 10.10.2013, sähköpostikokous 22.10.–29.10.2013, LK= kokouksen aiheena Lasten Kaste -hankevalmistelu

Johtoryhmän kokoukset (koko hankkeen):

- 28.11.2012 Oulussa
- 26.3.2013 Oulussa
- Sähköpostikokous 15.–19.4.2013
- 8.10.2013 Oulussa
- Sähköpostikokous 18.–22.11.2013

Liite 4: Kustannusten seuranta

Tässä kustannuserittelyssä on raportoitu TUKEVA 3 Oulun seudun kuntien osahankkeen kustannukset hankeajalta 1.10.2012–31.10.2013. Kustannuksia hankeajalta kertyi yhteensä 92 466,62 €.

TUKEVA 3 -juurruttamishanke	Budjetti yhteensä	Toteuma 1.10.2012-31.3.2013	Toteuma 1.4.2013-31.10.2013	Toteuma yhteensä	Budjettia jäljellä
Oulun seudun kuntien osahanke					
Henkilöstömenot, joista	54 400	33 996,15	38 640,26	72 636,41	-18 236,41
Projektiin palkattava henkilöstö	54 400	21 826,82	35 031,86	56 858,68	-2 458,68
Asiantunt.palv. osto kunnilta (vastuuth)		12 169,33	0,00	12 169,33	-12 169,33
Asiantuntijapalkkiot		0,00	3 608,40	3 608,40	-3 608,40
Palvelujen ostot yht, josta	31 000	3 555,61	3 638,56	7 194,17	23 805,83
Asiantuntijapalv.osto kunnilta (toteutuu palkkojen kautta)	18 000	0,00	0,00	0,00	18 000,00
Toimisto-, pankki- ja asiantunt.palv (toteutuu palkkojen kautta)	6 000	0,00	0,00	0,00	6 000,00
Painatukset ja ilmoitukset	400	0,00	590,00	590,00	-190,00
Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	2 000	345,72	733,39	1 079,11	920,89
Matkustus- ja kuljetuspalvelut	3 000	1 643,82	1 761,07	3 404,89	-404,89
Koulutus- ja kulttuuripalvelut	1 600	1 505,00	244,03	1 749,03	-149,03
Muut palvelujen ostot	0	61,07	310,07	371,14	-371,14
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	600	188,50	839,25	1 027,75	-427,75
Vuokrat	11 000	4 479,82	3 265,47	7 745,29	3 254,71
Investointimenot yht, josta	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet				0,00	0,00
Koneet ja kalusto	0			0,00	0,00
Muut investointimenot				0,00	0,00
Muut menot	3 000	1 287,39	2 575,61	3 863,00	-863,00
Menot yhteensä	100 000	43 507,47	48 959,15	92 466,62	7 533,38
	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä	Jäljellä
STM 75%	75 000	32 630,60	36 719,36	69 349,97	5 650,04
Kuntaosuus Oulun seudun kunnat 25%, josta	25 000	10 876,87	12 239,79	23 116,66	1 883,35
Hailuoto (0,4443 %)	111,08	48,33	54,38	102,71	8,37
Kempele (7,0095 %)	1752,38	762,41	857,95	1620,36	132,01
Liminka (3,9884 %)	997,10	433,81	488,17	921,98	75,12
Lumijoki (0,8825 %)	220,63	95,99	108,02	204,00	16,62
Muhos (3,9146 %)	978,65	425,79	479,14	904,92	73,73
Oulu (80,9259 %)	20231,48	8802,20	9905,16	18707,36	1524,11
Tyrnävä (2,8347 %)	708,68	308,33	346,96	655,29	53,39
Yhteensä	100 000	43 507,46	48 959,14	92 466,60	7 533,38

Oulun seudun kuntien osahankkeessa asiantuntijapalvelut (vastuuterveydenhoitaja ja asiantuntijapalvelut) ovat toteutuneet henkilöstömenojen kautta. Täten henkilöstömenot ovat toteutuneet budjetoitua suurempina. Toimisto- ja pankkipalvelut jäivät toteutumatta. Vuokratulut toteutuivat suunniteltua pienempänä, sillä osahankehallinnoijan tilakulut olivat odotettua pienemmät.

Osahankkeen budjetin kuntaosuus siirrettiin osahankehallinnoijalle Oulun seutu -organisaatiosta hankkeen hallinnoijavaihdon yhteydessä (Oulun seutu -organisaatio päättyi seutukokeilulain päätymisen vuoksi 31.12.2012). Käyttämättä jäänyt Oulun seudun kuntien kuntaosuus palautuu Oulun seudun kunnille.